

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

THE PRAYER-BOOK ACCORDING TO THE RITUAL OF ENGLAND BEFORE 1290.

THE Ritual it is which invests the Judaism of the Diaspora, apparently so rigidly uniform and unalterable, with variety and local colour, gives it national delimitations—a kind of political dependence—and within the infinite and eternal endows it with a finite and temporal character. Differences in the selection, arrangement and phraseology of the prayers were the tints and shades that distinguished Jewish communities from each other. Israel's new homes asserted their claims to be represented in the Ritual by the side of the ancient fatherland. And these new homes, Israel's actual fatherlands, left distinct traces of their influence in the Liturgy; and, in contrast with the old, lost home, to which faith fondly clung, proved a source of division and separation. Thus, within the religious brotherhood of the Jewish people, the Ritual became the symbol of a closer and more intimate bond of union, fostered and guarded no less loyally and tenaciously than the grand treasures of the race. Jewish exiles carried their Ritual with them into other lands as a spiritual type and memorial of their old home and as a pledge of their enduring union. As they found it impossible to replant it in its native soil, they sedulously endeavoured to cultivate it in their foreign settlements. What the various mother-tongues of the countries that had accorded the Jews refuge were to the ancient Hebrew—dearly-prized heirlooms, of which even dispersion could not rob them—the Ritual was in relation to the imperishable principles of Judaism—a species of religious dialect which varied with locality, and which communities could not forget or abandon even in

exile. In consequence of this fusion of religious with political elements, the Ritual, of all our religious possessions, is the one most deeply and directly affected by the vicissitudes of communities. Nothing is better calculated to afford us a bird's eye view of the sorrow-laden history of Israel than a Geography of his Ritual.

Rituals have not only been exiled, some of them have also perished. Such was the inevitable fate of liturgies that, remaining in foreign lands, belonged to scattered and waning minorities, for whom the current of altered circumstances proved too strong to allow them to maintain their distinctness and individuality. If the Ritual symbolizes the bond of connection between a community and a country, its disappearance most strikingly expresses the fact that that bond has been completely severed, and the integrity of the community has dissolved. In the North-French Ritual, and in that of the English Jews before the Expulsion, we have illustrations of liturgies killed by exile. Long after they had completely disappeared, new Jewish colonies found their way back and re-settled in the lands where these rituals had formerly flourished. Their literary remains—the memorials that testify to their former existence—have, therefore, a real and tangible interest for the present age. They prove that Jewish life had already penetrated, at a previous period, into those countries, by which they had been sufficiently influenced to produce new religious forms. Of the fact that there existed, besides the North-French, an English Ritual, related to it, but, at the same time, distinct and independent, there can be no reasonable doubt. The notices, scattered in literature, meagre though they are, sufficiently prove this. Abraham b. Nathan ibn Yarchi, who seems to have visited, among other communities,¹ the Jews of England, gives, indeed, no account of any specifically English differences in the text

¹ *הסנהדרין* Pesach, § 62 ed. Berlin, p. 83. See also Reifmann in *Berliner-Hofmann Magazin* V., 61 n. 7; D. Cassel in *Zunz Jubel-Schrift*, 127.

or order of the prayers. And this is all the stranger, because he had a keen sight for all peculiarities of ritual and public worship. On the other hand, the German expositors of the Prayer-book towards the end of the twelfth and the beginning of the thirteenth century, possessed such definite information concerning textual variations in the North-French and English Liturgies, which they mention separately, that, on the strength of their notices alone, we are justified in maintaining the independence of the English Ritual.

When, thanks to the labours of Jehuda b. Samuel, of Spiers, and his school, a sort of Massora of the Prayer-book came into existence, and the words, and even letters of the liturgy, were counted; these calculations became the basis of occult and mystical deductions, and every departure from the received text, which was supposed to embody a wealth of deep meaning, was felt to be a denial of the deductions, and to imply scepticism as to their truth. English and French Jews, who, on their travels through Germany,¹ spoke of the variations in their Liturgies, drew down fierce curses upon their communities, which were denounced as abandoned to apostasy. Joseph del Medigo's *Collectanea* (Bâle, 1631) already contains an extract out of a book, by Elazar the Pious, on the Mysteries of the Liturgy, in which the latter quotes the warning of his teacher, Judah the Pious, against the English,² who, he says, incur a heavy responsibility by their additions to the Prayer-book, and omissions from it.

Another liturgical commentator of this school, whom we, at present, only know by his acrostic אבא שלום (which irre-

¹ Moses b. Chisdai, of Tachau, reports, on an Englishman's authority, that, as a punishment for want of faith in evil spirits, Ibn Ezra was met by them in an English forest, under the form of black dogs, and that the fright occasioned his death (*Ozar Nechmad*, iii. 97).

ואל יצאו בעקבי איי הים שמוסיפין ומחסרין ועתיד [ועתידין] לתן את יי
 15a) מצרף לחכמה) Del Medigo expressly distinguished this work from the commentary to the Prayer-book. Cp. Neubauer's *Extracts in Israelitische Letterbode*, x. 111, etc.

sistibly suggests Isaiah lvii. 2),¹ gives expression in his own words as well as by excerpts from Judah the Pious and his disciple Elazar, to his deep resentment at the extensive variations in the Prayer-book permitted by French and English Jews. Examples of these readings are given and condemned as arbitrary. The severity of the Liturgical Massorites, when discussing these variations, rises to a climax in the declaration, which, read by the light of past history, is positively cruel, that those who adhere to such readings draw down the judgment of exile upon themselves.²

We may confidently assume that those who are here handled so severely had traditional authority for their text of the same value as that claimed by their critics for theirs. Is there, however, any means of determining the number and extent of these variations which seemed to the Germans so culpably new-fangled? Did the conception which these zealots formed of the impugned English liturgy bear any correspondence to the reality, and can this be

¹ See Perles in Frankel-Graetz *Monatsschrift*, 1876, p. 372, etc., and Graetz, *Jubel-schrift* 17, etc. My MS. (Catalogue Rabbino-witz 7, No. 123), which Perles (*ib.* 18) thinks is a MS. liturgical commentary of Samuel b. Baruch of Bamberg, only contains portions of the work extant in the Munich Codex No. 423, and in the Oxford Codex No. 1102. The collations of these MSS. has helped me to correct Perles' quotation, שימו על לב אנשי צרפת ואיי הים ששקר בימינכם ובשמאלכם שאתם בודים מלבכם כמה וכמה תיבות בתפלתכם אשר לא עלתה על לבם של חסידים הראשונים שתקנו לנו התפלה במקום קרבנות וכל ברכ' ותפל' שתקנו הכל היה במדה ובמשקל בתיבות ובאותיות דאם לא כן היה ח'ו תפלתנו כעין זמר של נוימ :

Or again : ולא ישמע אל צרפתי' ואיי הים המוסיפי' כמ' וכמ' תיבות כי : אין רוח חכמה נוחה בהן כי לא נמסרו להם טעמי תפילה והסודות : על כן כל ירא השם יתפלל תמיד ויאמר בסודם אל תבא נפשי ובקהלם י אל תחד כבודי של צרפתים הבו(ג) [ד]ים מלבם ומסיפי' כמה וכמה תיבות שלא לצורך וגורמים גלות לבניהם ולהם עד סוף כל הדורות והמונעי' מלהוסיף עליהם אמר החכם בספר משלי ושומע לי ישכון בטח בעולם הזה ובעולם הבא (according to my MS.)

demonstrated? Have we any means of discovering the character and constitution of the English Ritual in the pre-Expulsion period which had disappeared before the date of these attacks, and of deciding whether its deviations from the received text are merely casual and accidental, or are to be regarded as evidence of a radical and thorough-going diversity that did not even spare our national prayers?

Hitherto, the answer to these questions has necessarily been in the negative. Even Leopold Zunz could only *conjecture* [*Ritus*, p. 62] that the English Ritual must at least have borne a strong resemblance to the French, if it was not quite identical with it. Not a single proof or even illustration is advanced in support of this supposition. It has evidently been assumed that the books of the Anglo-Jewish Liturgy perished in 1290, that no literary memorial of the English Ritual has survived, that no manuscript of the Daily or Festival prayers, no Siddur, no Machzor out of old England has been saved which could satisfy our curiosity as to the character of the English Ritual. New Hebrew treasures, it was thought, will have to be rediscovered in the Muniment Rooms of English Cathedrals or in private libraries, of which, however, nothing has so far been heard! And yet, the beneficent influence which has manifestly guarded the sources of Jewish history has here too been at work. The material it has preserved affords us a clearer and more definite knowledge of the English Ritual than we possess of the French. It is not an ordinary English Prayer-book, which was in daily use and escaped destruction by mere chance, that I wish to introduce to the readers' notice; but a collection of the prayers in vogue among the Jews of England, prepared in a literary and scientific spirit. The compiler had the same motive in making his collection, as induced Maimonides to include the Ritual of the Prayers in his Code. The municipal Library at Leipsic possesses, among its store of Hebrew MSS. a *cimelium*, No. 17, which once belonged to Johann Christian Wagenseil, and which was so valued as a

curiosity of the highest order, that visitors specially came to his house in Altorf with the object of inspecting it.

In this small but well-bound parchment volume, covered all over with writing, Jacob b. Jehudah, Chazan of London, wrote, three years before the Expulsion, a Compendium of Ritual Law and the Principles of Jurisprudence, to which he gave the title עץ חיים, "A Tree of Life." In the first part of this work, Chapter II., Section 13, which treats of the Priests' Benediction, the Siddur of the Jews of England is to be found. It has escaped notice, and thus escaped destruction. By a sensible arrangement of the material, as well as by the minuteness of the handwriting, the whole Liturgy has been skilfully compressed within the small bulk of twenty-four pages. Had it been discovered at an earlier date, this MS. would have certainly attracted universal attention at the Anglo-Jewish Historical Exhibition in 1887, which, by a curious coincidence, was the six hundredth anniversary of this work. Facsimiles of this Siddur, multiplied by the printing-press, would have proved appropriate mementoes of this famous exhibition.

Has this treasure, however, been indeed hitherto neglected and unnoticed? Is it credible that Leopold Zunz, who by his supplements enriched Delitzsch's catalogue of the Hebrew MSS. in this very Leipsic Library, actually missed the importance of this MS. for our knowledge of the English Ritual? I believe that a single misread letter in Delitzsch's description of our code is to blame for Zunz's failure to appreciate the true value of this treasure, which Wagenseil so highly valued, and for the consequent delay of half a century in the discovery of the English Ritual. In Delitzsch's catalogue (1838) the book is thus described: "Auctore Jacobo ben Jehuda Lunditiensi." The clear ך in מלונדרץ being misread as ך, London was transformed into לוונדיץ, a place as yet unidentified. Delitzsch's silence as to the Ritual contained in the Codex left Zunz without a clue to the valuable

treasure: in his *Additamenta*, Cod. XVII., he, indeed, leaves it entirely unnoticed. When I was permitted, by the courtesy of the Leipsic Municipal authorities, to inspect the MS., I at once saw that there lay before me the work of a London Jew before 1290, as I had, in fact, anticipated from a note in Benjacob's *Thesaurus* and from a communication of Dr. Neubauer (*Papers read at the Anglo-Jewish Historical Exhibition*, p. 276). The thought flashed upon me that I had in my hands the long-sought Siddur of England. I at once looked for the variations known to literature as having been the subject of condemnation, and found, not only all that I could expect—thus obtaining confirmation of the assumed agreement between the English and French Rituals—but also proofs of difference and independence, both in the arrangement as well as in the text of various portions of the Prayer-book. The severity with which these variations were attacked by the German Massorites of the Ritual now becomes intelligible; for the changes are of a most searching and extensive character, which does not even spare the oldest and most important of our prayers, those even that are common to the Sephardic and German Rituals.

As an instance of the valuable historical and critical results obtained by the examination of this MS., I may mention the solution it offers of a difficulty at the beginning of the morning prayers, which has hitherto puzzled commentators and translators; viz., the determination of the exact meaning of the words מודה אני לפניך in אשרי, which seem to have no obvious relation to their context. The grammar forbids the phrase being rendered as an expression of gratitude. Nor does it apparently refer to confession, for no confession follows. The difficulty, however, merely indicates the hiatus in the passage which is supplied by the English reading. Nothing less than a complete confession of sins was once daily recited at this stage of the morning devotions. The phrase מודה אני לפניך is the sole fragmentary

relic we have left of it. But the old English Ritual has preserved the original for us in its integrity. Apart from this remarkable peculiarity, the morning prayers preceding Baruch Sheamar show, both in arrangement and in text, the independent and ancient character of the English Ritual. Conveying three principal ideas, they fall into three groups that are compact and distinct, and not confused, as in our Siddurim. The blessing recited on washing the hands, followed by **אשר יצר** and **אלהי נשמה**, opens the morning prayers. Then comes the series of short blessings, the order of which deviates from that of our Prayer-books, but is common to all the older Rituals (Zunz, *Die Ritus*, 13). **הנורן ליעף כח** is omitted. Then we have eight *Yehi Razons*, which exhibit the widest difference in phraseology from the five *Yehi Razons* in the French Ritual. The second group commences with the blessings repeated at the reading of the Law; contains, in addition, **והעריב**, the priests' benedictions, a passage from the Mishnah *Peuh*, the Pentateuchal lesson treating of the daily sacrifices, and concludes with **אידו מקומן**. The third group consists of the national prayers for the restoration of the sanctuary and for the gathering together of the scattered remnants of Israel. As in the French Ritual, verses from the Psalms conclude this portion.

A characteristic agreement with the French Ritual is shown in the interpolation of five verses out of the Psalter in *Baruch Sheamar*. Zunz thought (*Ibid.* 59) that "these five verses were not to be found in any other ritual." While, however, in the French Ritual, Ps. cxlv. is preceded by nine verses, commencing with **אשרי**, in the English the introduction to the psalm consists of eleven such verses. In both Rituals, however, these verses conclude with Ps. cxv. 18 and 17.

מושיענו appears in the Yozer for the Sabbaths as well as for the week-days. The form **רצון קנידה** and the omission of **אור חדש** is common to the English Ritual not merely with the French, but with other Rituals too. **צור**

ישראל is in the French form which the German Ritualists impugned.

Exclusive of minor variations, the text of the eighteen Benedictions contains, in its eighth paragraph, the reading criticised by Elazar b. Jehuda; in the twelfth, the ancient form; and at the end of the thirteenth a deviation from the French Ritual, which here reads *ובחסדך נשענו*. Especially significant of the extensive character of these changes is the reading in the sixteenth blessing. The prayer before *אלהי נצור*, already found in the Siddur of R. Amram, and mentioned by Ibn Yarchi (p. 18) as in use among the Spanish Jews, appears here, incorporated, with many variations, with the last of the eighteen Blessings.

While the *והוא רחום*, said on Mondays and Thursdays (Zunz, *ibid.* 10), with all its variations, which are by no means few or unimportant, shows on the whole the traditional form; seven psalms appear instead of *ויאמר דוד*, which, indeed, was unknown even in the times of Jehuda b. Asher (*Tur. O. Ch.*, 131). Then follows—as a prayer manifestly intended for daily devotions—the formula *לפיכך*, which Maimonides gives in his *Mishneh Torah*, and which Zunz assumed (*ibid.* 14) had not been preserved in any ritual. The interpolations in *Tachnun* contain the stanzas which called forth the censure of R. Jehuda the Pious on the French Ritual (*מטה משה*, § 220). The remaining portion of the *Tachnun*, from which *שומר ישראל* is missing, resembles the version in our liturgy.

Psalm xx. is followed by *ובא לציון*, where a deviation from the French Ritual is noticeable. The large addition at the end in that liturgy is here absent. The introduction of Ps. lxxxiii., 1 Kings viii. 57-60, and Micah iv. 5 is common to both Rituals; with this difference, however, that three verses are found at the end of *ובא לציון*, which in the French Prayer-book are introduced after Ps. lxxxiii. Maimuni's second Recension of the Kaddish precedes *Olelu*, which the English Ritual has preserved in a form not elsewhere found, and therefore especially

noteworthy. This proves, by the way, that the English Jews had no occasion to fear a censorship of their prayers and devotional writings.

The Evening Service opens with Ps. lxxviii. 38. Ps. xx. 10, found in modern liturgies, is here absent. The following difference from the French Ritual is noticeable: the English congregation did not respond with Deut. iv. 31 (Zunz, *ibid.* 60), nor is the form of מלכותך ראו בנך dependent on the French one.

The Festival Maariv, preserved in the Siddur, allows us a glance at the Machzor of England. As only poetical pieces to the first two Benedictions are given, it would seem that the longer middle poems and intercalations in the concluding pieces, which according to Zunz (*Literaturgeschichte*, p. 73) are of later origin, had not been adopted in the English Ritual. As in the French and Worms Rituals, the New Year Eves have also a poetical Maariv, which is also to be found in the codex, No. 67, Halberstam. The author of the Maariv for the second eve of the New Year is Joseph Tob-elem of Limoges (Zunz, *ib.* 136), who also composed the Maariv in the English Ritual for the first evening of Tabernacles (*ib.* 137); while the English Maariv for the second day, which is reserved in the Halberstam codex 67 for the first day, was written by Elia b. Zadok (*ib.* 484). Both Rituals have the same compositions for the eighth day of the festival by Daniel or Durbal b. Jacob (*ib.* 484). For the Feast of the Rejoicing of the Law, our MS. has the separate poetical Maariv by Isaac (*ib.* 554). On the first night of Passover, the old anonymous Maariv (*ib.* 73) was recited; on the second, Joseph b. Jacob's (*ib.* 173), on the seventh, Joseph Tob-elem's (*ib.* 131); and on the last night, again, Joseph b. Jacob's (*ib.* 173). For the first eve of Pentecost we have Tob-elem's Maariv (*ib.* 134); and for the second eve, Joseph b. Jacob's (*ib.* 173). The original home of the latter compositions, Zunz remarks, was France.

There is naturally no trace in this Ritual of Psalms or

poetic compositions as preludes to the Sabbath Eve services. It commences like the ordinary Maariv with והוא רחום resembling in this the Sephardic Ritual. With the exception of a few variations, the four Sabbath Amidahs show no special differences. In addition to the long Kedusha in the Morning Service, Benjamin b. Samuel's Kedusha, which Zunz thought (*Litt. Geschichte*, p. 118) was especially intended for festivals, seems to have also been customary on Sabbaths.

The eleventh section of the *Etz Chayim* also makes us acquainted with the Anglo-Jewish Ritual used at the Reading of the Law. When the scrolls were taken out of the Ark ויהי בנסוע גדלו was not recited; by the Reader was followed by לך ה' הגדולה, רוממו, being omitted. A few variations occur in על הכל, the form of which differs from that given in Soferim, c. 14, sec. 12:—ויתנשא ויתהדר—יצור כל העולמים, ויתעלה ויתהלל שמו (בעולמות is wanting כי פי ה' דבר, בקדושתו וקדושתו על החיות ועל כסא הכבוד וכן תגלה ותראה מלכותו עלינו במהרה ויחון פליטתינו ופליטת כל עמו ישר' בחן בחסד, בפליטת, יצר הרע, וברחמים ונאמר אמן אב הרחמים, כל, (S. Baer, *Abodath Israel*, 224). is wanting, ישועה).

After reciting the whole till לכל החוסים בו, the Reader continued with the following verses:—דרכיה דרכי נועם וכל דרכיה שולם עץ חיים הם למחזי בה ותמכיה מאשר ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד ונא' כי בי ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים ונא' ואתם הדבקי' ביי' אלהיכם חיים כולכם חיים.

This addition in the French Ritual was severely criticised by R. Jehuda the Pious. The blessings recited at the Reading of the Law show no variation.

The order of the Haftaras, which the MS. has here preserved for us, corresponds with that customary in France and Germany; with the following differences: Amos ix. 7 is the Haftara for אחרי מות; Ezekiel xxii. 1 for קדושים. In the Haftaras for the three last portions of the Book of Numbers we notice a transposition. Jer. i. 1 is ap-

pointed as Haftara for פנחס; Jer. ii. 4 for ממזר; and 1 Kings xviii. 46 for מסעי. The blessings said before and after the reading of the Haftara exhibit unimportant variations, e.g., במשה עבדו, המדבר והמקיים, כי אל נאמן, אלה, בפנה כל חי. There is no introduction to be recited before the translation of the Haftara, and no concluding piece to follow it. As in the French, so in this Ritual, ובנחה is absent and the two יקום פורקן are fused into one. The influence of the French Liturgy is apparent in the order of the verses (צדקתך) said at the close of the Sabbath Afternoon Service (see Zunz, *Ritus* 45); as also in the addition to the service on the Sabbaths before New Moons, which, in the case of Ab, is restricted to the bare announcement of the first day of the month (*ib.* 61). There is no trace in this Codex of special Sabbath Eve hymns.

The important deviations in the Festival Prayers make the injunctions of R. Jehuda the Pious as to the counting of the words and letters of the Liturgy quite intelligible. The formula חיים טובים, which he condemns, is common to the English and French Rituals. The charge of interpolating words and phrases in *Abinu Malkenu* hits the English as well as the French Ritual. This prayer consists here of forty-two formulas, of which the second half especially shows most astounding deviations both in order and text. Two of the three formulas, which Zunz considered (*ib.* 119) as belonging to the French Liturgy exclusively, are to be found in the English Rite also. In the Tefilla for the Day of Atonement, what especially force themselves upon one's attention, are the variations in the text of the so-called Minor and Major Confessions. The former is partly arranged as a triple alphabetic acrostic, while the Major Confession in the French Ritual—as given in Codex Halberstam 67—shows a single alphabetic arrangement, identical with that which Baer (p. 47) copied from a MS., except that for the letter ו, the former gives two forms בוועידת זנות, בוידוי פה; in our

MS. we have a double alphabet, several of whose phrases are distinct and independent.

The service for Hoshana Rabba, which appears here as an already acknowledged portion of the Siddur, shows a general similarity with the German Ritual. It contains Kalir's seven pieces. The French Ritual also contains the second כהושעת, but has a larger number of different pieces for this day.

If my conjecture is correct that the three poems at the end of the Siddur, with the respective acrostic signatures, יעקב חזק ואמץ, אני יעקב חזק ואמץ, and יעקב, which were unknown to Zunz, are by Jacob b. Jehudah, Chazan of London, the compiler of the Etz Chayim; then Anglo-Jewish Liturgical Poetry, hitherto represented through pieces by Meir b. Elias of Norwich, receives an important addition which affords another proof that the Hebrew Muse was once successfully cultivated on English soil; so much the more valuable because there has hitherto been so little room for hope that our knowledge of this branch of Jewish Literature would be enriched.

But a careful review of details will give us a better insight into the special characteristics of the Siddur of England than the general remarks which only exhibit the more important features of our discovery. I have therefore deemed it expedient carefully to collate the complete text of the Liturgy in the MS. with Baer's *textus receptus*, and to note all the differences, even those that are apparently unimportant. If the character of our Codex, which has been recognised in the past as a unique curiosity, makes a scrupulous collation of variations a scientific duty, its decaying condition renders this duty an urgent one, admitting of no delay. In our review thus far we have examined the prayers in groups without regard to their order in the MS. In our present comparison of variants we will follow the text of the MS., the character of which, remarkable even from a graphic point of view, will thus become clear to the reader. This collection of prayers

has found a place, as already stated, at that section of the *Etz Chayim* which treats of the Priests' Blessings. It begins where the modern *Siddur* usually ends—with the prayers said before retiring to rest. The form of this prayer deviates so considerably from our text that it may as well be quoted here with its rubric.

ב"א יי אלהינו מ"ה המפיל חבלי שינה על עיני ומאיר לאישון בת עין
יהי רצון לפניך יי אלהי שתצילני מיצר רע ומפגע רע ואל יבהילוני חלומות
רעים ולא הרהורים רעים ותהא מטתי שלימה לפניך ותעמידני ממנה לחיים
ולשלום והאירה עיני פן אישן המות ב"א יי המאיר לכל העולם : ופ"ב
דשבותנו או שר' יהושע היה או' ויהי נועם ומה רבו צרי וארוממך כי
דליתני : וקורא פרש' ראשון מק"ש וישן ואם אנסתו שינה קורא אפי' פסוק
ראשון או פסו' רחמי ואח' כך ישן :

Then follow rubrics on the Blessings said on waking. These are succeeded by the Morning Prayers, which commence with the Blessing recited on washing the hands. The hymns which precede it in our Liturgy are naturally not in the Codex. Then comes יצר אשר, with whose variants we now begin. The notes in a smaller hand are either marginalia or interpolations explanatory of the form, substance, or application of the prayers.¹

In the prayer אשר יצר the following variations occur:—חללים חללים, ומפליא After רופא חולי כל בשר, ולעמוד לפניך אפי' שעה אחת ואתה עתיד, ואתה נפחת, טהורה אתה, אלהי נשמה:— follows לעשות מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שהנשמה תלויה בקרבי, להחזירה בי [שאינו אני עז פנים וקשי עורף לומ' לפניך יי אלהי ואלהי אבותי נקי אני ולא חטאתי כי [מה m.] מועיל שפת שקר ומה יתרון לבעל הלשון לומ' לפניך זך לקחי ואון לא פעלתי הלא כחוצב אבן ובונה עיר אשר לא יוכלו גריה להסתיר במחבואיה מפניו כן יי אלקינו לא אוכל להתעלם ממך כי ארחי ורבעי זרית ואת כליותי קנית לכן אמרתי אל לבי טוב להודות ליי ולתת תודה לאלהי ולומ' אל נא רפא נא לי את אשר נואלתי ואת אשר אשמתי אכלתי אסור ובלא תפלה. בגדתי בטלתי תורתך. בקלון חבירי נתכבדתי: גליתי עריות גזלתי גנבתי. דברתי דופי ושקר ולשון הרע ודברים בטלים. העויתי והלבנתי פני חברי ברבים. הטיתי משפטי וחטאתי והרשעתי. זדתי וזיתי. חמדתי חמסתי חללתי שבת ושם קדשך. טפלתי שקר טמאתי נפשי. יעצתי רע יקרתי עוברי רצונך יהרתי. כזבתי כניתי שם לחברי כעסתי. לצתי לא הקשבתי למצותיך. מרדתי מאסתי דבריך. נאצתי נאפתי נשבעתי לשקר סררתי ספרתי רע. סלפתי דרך טוב עויתי עשיתי עולה פשעתי פעלתי שקר צררתי צדתי רע וצערתי לרע קשיתי ערף קראתי לרעי בכנויו¹ רשעתי רצתי אחר רע ורדפתי אחר הבצע

¹ *Taanith*, 20b.

שפכתי דם שחתי תעיתי תעבתי סרתי ממצותיך וממשפטיך הטובים וישר העויתי ולא שוה לי ואתה צדיק על כל הבא עלי כי אמת עשית ואני הרשעתי מה אומר לפניך יושב מרום ומה אספר לפניך שוכן שחקים הלא כל הנסתרות והנגלות אתה יודע אתה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי אתה חופש כל חדרי בטן ובוהן כליות ולב אין דבר נסתר ממך ואין נעלם מנגד עיניך יהי רצון לפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתמחול לי על כל פשעי ותסלח לי על כל חטאותי ותכפר על כל עונותי אם חטאתי מה אפעל לך נוצר האדם :

במה איכף ואקדם לאלהי מרום אם בתשובה ותודה הנה שבתי לפניך פשעי ואמרת חטאתי עויתי פשעתי וישר העויתי ולא שוה לי ואם בשברון מתנים הנה לבי נשבר בקרבי מרוב התלאה אשר מצאתני והנה בבכי ותחנונים הנה נפשי [מבכה s.] בחדרים על יצרה המרנוזה בכל יום ואני אל נא רפא נא לה לעוני שחטאתי ושפשעתי לפניך אם עונות תשמר יה יי מי יעמוד הלא יאשם אדם ואיך מעושהו יטהר נבר אשר במלאכיו ישים תְּהַלֵּה ושמים לא זכו בעיניו [אם s.] כי באנוש וברימה ובן אדם תולעה אשר מעפר יסודו ולעפר ישוב ותשובתו הרמתה כי שם ביתו לכן יי אלהי שא עון פשעי ומחק רשעי ויבואוני רחמיך להחייני בעת תביא יצוריך למשפט כי מאתך תהלתי ותפלתי יצא ואתה עתיד לקרב עצם אל עצמו ולתת בהם גידים ולהעלות בשר ולקרום עליהם עור ולתת רוח בתוכם ולהחזיר נשמות בתוך פגריהם] רבון כל המעשים ארון כל הנשמות ברוך אתה יי המחזי' נשמו' לפגרי' מתים :

אם שמע קול תרנגול יאמ' ביא יי אלהי מיה אשר נתן לשכוי בינה להבחין בי יי ובי ליל :

ט"ז תיבו' נגד ט"ז שעו' שמבין התרנגול ייב בלילה זג' ביום עת כעסו של הקיב'ה :

ב"א יי אלהי מיה שלא עשאתי נוי :

ט' תיבו' בעבד נגד ט' קבין	שלא עשאתי עבד :
זנות שנמלו עבדים	שלא עשאתי אשה :
על שלבש בגדיו	מלביש ערומי :
על ששם סדינו בראשו	עומר ישר' בתפארה :
על שמעביר ידיו על עיניו :	פוקח עיוורים :
על שישב על מטתו :	מתיר אסורים :
על שהודיר רגליו על הארץ :	רוקע הארץ על המי' :
על שלבש מנעלו :	שעשה לי כל צרכי :
על שחגר חגורו :	אזור ישר' בנבורה :
על שעמד :	זוקף כפופים :
על שהלך לדרכו :	המכי' מצעדי גבר :
על שרחץ פניו :	המעביר שינה

מעיני ותנומה מעפעפי :

יהי רצו' לפניך יי' אלהי ואלהי אבותי שתרגילני לדבר מצוה ואל תרגילני לדבר עבירה ואל תביאני לידי נסיון ולא לידי בזיון ותשלום בי יצר טוב ואל ישלום בי יצר רע ותחזיקני במצותיך וכופ' יצרי להשתעבד לך ורחקני מאדם רע [ומפגע רע ומעין רע. a] ודבקני ביצר טוב ובמעשים טובי' ותנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי ותגמילני חסדים טובים מלפניך ב"א יי' גומל חסדים טובים: נהגו רוב העולם להתפלל ברכות אלו בבי' הכנסת בין נתחייבו שעשו עניין הברכה בין לא נתחייבו וטועים שאין טוב לברך שום ברכה לבטלה ואם לא שמע תרגול אין מברך ברכתו ולא שם סדינו בראשו לא יברך ברכתו לא לבש מנעלו שהלך יחף בט' באב וביו' הכפורי' ואם לא רחץ ידיו לא יברך ברכתם לן בכסותו לא יברך ברכתו וכן כולם :

יהי רצו' לפניך יי' אלהי ואלהי אבותי שתתן לי חיים ארוכים חיים של שלי' חיים של טובה חיים של פרנסה וכלכל' חיים של רווחה חיים של ברכה חיים של עושר וכבוד חיים של יראת חטא חיים שאין בהם בושה וכלימה חיים שתמלא כל משאלות לבי לטובה חיי' שדעתך נהנית בהם : יהי רצו' לפני' אלהי ואלהי אבותי שתצילני מעזי פני' ומעזות פנים ומאדם רע ומפגע רע ומיצר רע ומשכן רע ומשטן המשחית מדין קשה ומבעל דין קשה בין בן ברית בין שאינו בן ברית :

יהי רצו' לפני' יי' אלהי ואלהי אבותי שתשי' שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה ובין התלמידים הפיצי תורתך בין עוסקין לשמה בין עוסקי' שלא לשמה וכל העוסקי' שלא לשמה יהא רצון שיהיו עוסקי' לשמה :

יהי רצו' לפני' [יי' אלהי] ואלהי אבותי שתהיה תורתך אומנותי ותעמידנה בידי ולא תהא הנאתי על אחרים ולא הנאת אחרים עלי ואל ידוה לבי ואל יחשכו עיני ותעמידני בקרן אורה ואל תעמידני בקרן חשיכה ואל אבוש ולא אכלם מאבותי : יי' אלהי ואלהי אבותי שתצוץ בבושתי ותביט בדוכי ונתלכש ברחמיך ותתכסה בעון ותתעטה בחסידותך ותבא מדת טובך וענוותנותיך . רבון העולמי' גלוי וידוע לפניך שרצוני לעשו' רצונך ומי מעכב שאור שבעסה ושעבוד מלכיות . יי' אלהי ואלהי אבותי שתשכין בינינו ובפריינו אהבה ואח' ושלום ורעות ותרבה גבולנו בתלמי' ותצליח בסופנו אחרית טוב ותקו' טוב ותשים חלקינו בגן עדן ותקנינו [ב]חבר טוב ויצר טוב בעולמך ונשכים ונמצא ייחול לבבינו לראה את שמך ותבא לפניך קורת נפשינו לטובה : יי' אלהי ואלהי אבותי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מרק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי יסורין וחלאים רעים ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי' צורי וגואלי :

ירושלמי השכים לשנות קודם קיש צריך לברך אחר קיש אין צריך לברך והוא ששנה על אתר ואו' רי מי שבירך לעסוק בתורה והלך לעסוק או לצרכיו וחזור לעסוק בתורה גר' מתוך ירושלמי' זה שאין צריך לחזור ולברך אבל נוהגין העולם לברך מתוך כך גר' שהירושל' לא א' והוא ששנה על אתר

אלא בנפטר באהבה רבה ולא אתחויא אהבה בברכת התורה אלא בששנה מיד ואז לא יצטרך לחזור ולברך כל היום ואפי' יפסוק ויחזור ויעסוק דכלל המברך על התורה אין צריך לחזור בשביל הפסק שבאמצע העסק אבל כל המברך ברכת התורה אין כך הדין דודאי לא בענו שישנה מיד אחר ברכתו ורבי שמעי' כתב ריש' כשמשכים ר' לעסוק בתורה מברך בברכת התורה וכשהולך אחרי כן בבי' חננסת ואו' ברכו' ופסוקי דזמרה חוזר ומברך ברכ' התורה ולא חשיב' ברכה לבטלה אי'עפ' שכבר בירך קודם שקרא פרש' קרבנות ואיזהו מקומן וה"ה נמי דלא חשיב' הכא ברכה לבטלה אם חוזר (cf. שבלי הלקט השלם, ed. Buber, p. 4).

ביא יי' אלהי' מ'ה אק'ביו לעסוק בדברי תור' : פ'רית' דכל ברכה אפי' סמוכה לקצר' פותחת בברוך' צריך לגרום והערב להודיע כי הוא סוף ברכה לעסוק בו' ויש כיט תיבות בוהערב נא ננד כיט חיים וחייך דחיי דכת' בחומש ויש כיט מוסר במשלי' • ומוסר וחיים לש' תורה הן :

כלם וצאצאי עמך ישראל, ובפ'פיות : read; את is wanting והערב In פ'רית' דכל ברכה אפי' סמוכה לקצר' פותחת בברוך' צריך לגרום והערב להודיע כי הוא סוף ברכה לעסוק בו' ויש כיט תיבות בוהערב נא ננד כיט חיים וחייך דחיי דכת' בחומש ויש כיט מוסר במשלי' • ומוסר וחיים לש' תורה הן :
 כלם וצאצאי עמך ישראל, ובפ'פיות : read; את is wanting והערב In פ'רית' דכל ברכה אפי' סמוכה לקצר' פותחת בברוך' צריך לגרום והערב להודיע כי הוא סוף ברכה לעסוק בו' ויש כיט תיבות בוהערב נא ננד כיט חיים וחייך דחיי דכת' בחומש ויש כיט מוסר במשלי' • ומוסר וחיים לש' תורה הן :

Then follows Lev. vi. 1-6, and Num. xxviii. 1-15, with the rubric :— ובראש חרש מוסיף, ובשבת מוסיף; then Mal. iii. 4; וקורא בנביאים; after; שונה בקרבנות ומעלה עליו הכת' כאלו הקריבין ... איזה מקומן לעולם יהא אדם וכו' follows ויכריע ביניהם.

רבון העולמי' הטה אלהי אונך ושמע פקח עיניך וראה את שוממותינו והעיר אשר נקרא שמך עליה כי לא על צדקותינו וכ' על רחמך הרבים יי' שמעה יי' סלחה יי' הקשיבה ועשה אל תאח' למענך אלהי כי שמך נקרא כי כל is wanting מה חסדנו-מה ישועתנו, על עירך ועל עמך מה אנחנו וכו' ולפארך ולרוממך וליתן שבת והודיה לשמך, מעשינו וימי חיינו הבל ומותר ומעריב' בבתי, וחייבין אנו לומ' לפניך שירה בכל יום [תמיד] s. אשרינו וכ' כנסיות ובבתי מדר' ואומרי' בכל יום פעמים וכ'.

אתה הוא, אתה הוא אל קודם שנברא העולם ואתה הוא אל אחר ש' וקדש את שמך בעולמך, ושנותיך לא יתמו קדש יי' ... הוא יי' בעולם הבא וידעו כל שבי תבל, כל הארץ שמך, בשמים ממעל ובשמי is wanting; are wanting שנקרא עלינו חסד, בכל ממל' קבץ [נפוצות] s. קוויד; מה שאמרת על ידי צפניה חוזה בעת ההיא.

יהי רצו' לפניך יי'—Ps. ciii. 1, 2, 20-22; civ. 1, 34-36, and—אלהינו ואלהי אבותי שיבנה ב' המקדש במהרה בימינו :

בר, מעשה בראשית, ברוך הוא ב"ש—the reading is:—ברוך הוא ברוך שאמר ליראיו ולחוסים בו ולקויו ברו' הוא בכסא מלכותו ברו' הוא שאין לפניו עולה ולא משא פנים ולא מקח שוחד ברו' פודה ומציל ברו' אל חי [לעד s.] בפה עמו המשובח, וקיים לנצח ב"א יי' אלהינו מ"ה המ' האב הרחמן שמו הגדול, ונפאך ונרומך ונעריץ ונמליך, והמפאך בלשון כל חסידיו is wanting.

ופדינו למען חסדך after, אל ישראל נותן עוז, את ארץ כנען before Ps. lxxxi. 11, the verses ciii. 17, cxlvii. 19, are inserted.

After שאמר the text is divided into four columns, the first and third of which contain, in large characters, the ordinary prayers, while the second and fourth columns include, in smaller letters, the additions for Sabbaths and Festivals as far as נשמת. After ויהי נועם, at the end of Psalm xc., the following remark is introduced:—כמה נאוני' נמנעו לומ'—ויהי נעם בשבת ומדלגים עד, יושב והמעם דכת' ומעשה ידינו פי' ימים מעשה ידינו ולפיכך אין אומ' מזמור זה כשחל י"ט באמצע השבת.

At the end of Ps. xci. occurs the direction:—במוצאי שבת כופלין פסוק—זה להשלים רמ"ח תיבות להציל רמ"ח איברים מפגע רע.

At the end of Ps. cxxxi. :—כי= כ"ו כ"ח [כי=] ואי' הלל הגדול שיש בו כ"ו דורות שהיה העולם בלא תורה ונתקיים בחסדו של לעולם חסדך נגד כ"ו דורות שהיה העולם בלא תורה ונתקיים בחסדו של הקב"ה.

At the end of Ps. xxxiii. :—בר"ם שחל להיות בחול מדלג תיב' השבת—ואי' שיר לוי' טו' להודות [טוב].

After Ps. xciii. :—לר"ה מוסיף קודם תפילה למשה—.

Here follows Ps. xvii. and thereupon—אז יאמ' תפל' למשה איש' וביו—הכיפור' יאמר זה.

Then Ps. xxxii. and : (Ps. xxxiii.) ואז אומר רננו צדיקים.

Before אשרי 11 verses beginning with the word אשרי are directed to be recited: Ps. cxix. 1, 2; lxxxiv. 6; lxxxix. 16; lxxv. 5; xxxii. 2, 1; i. 1; cvi. 3; cxxxvii. 8, 9. This explains the remark in Tosaphot to Berachoth, 32b. Before תהלה לדוד it is remarked:—כל האומ' תהלה ג'—פעמי' ביום בן העולם הבא דאית ביה אלפא ביתא ופותח את ידיך.

concludes, as, Ibn Yarchi (p. 10) states, the French rite ended:—לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה ואנחנו נברך יה מעתה—ועד עול' הללויה.

Before לעולם occurs the remark:—מזמורי' אלה יש אומ' דא"ר—יוסי יהא חלקי מגומרי הלל בכל יום ודהו מזמורי' אלה ולפיכך אנו כופלין כל הנשמה להודיע כי הוא סיים הלל כמ' שאנו כופלים פסוקי' אחרונים מן הפרשה בשבת להודיע כי סיים פרש' שבת ואומ' : ברוך יי'

ושמט את שמו אברהם:— occurs the reading ויברך דוד In

Before it is observed:— אז ישיר Before אכתוב השירה וברקרוקיה:— כאשר העתקתיה מס"ת שכתב רבי' יוסף טוב עלם

ואם שבת או י"ט והושענא רבא ויום חתן מתחיל בנשמט אחר ויושע :

After comes the observation:— יי' ימלך לעולם ועד ועד Until יי' ימלך לעולם ועד כי מתחלת הנם— is wanting בתוך הים until ויהי באשמרת הבקר עד פה יש י"ח שמות כל אחד מד' אותיות הרי ע"ב אותיות נגד ע"ב שמות של הק' וחסר לנו ד' שמות שיש מן ויהי באשמרת עד. תחלת השירה ולכך כופל יי' ימלך

והשמות מיהיה יי' אחר אינן מן:— Before ישתבח occurs the remark:— המניין : ולא ידבר עד חותמו ברכת הזמיר' שהיא ישתבח ועומד שליח צבור לפני התיבה ואומ' הברכה :

In the readings present themselves:— ושיר ושבת:— מעולם ועד, מלך חי, (אל, מלך גדול, עולם אתה אל

Here the direction is given:— לחול טוב ליחיד לומ' מיד:—

till the direction is given:— (see Zunz, *Literaturgeschichte*, p. 109).

Variations:— הטכום והטוהר, החן והחסד, הזכות והזוהר, הגדולה והגבורה:— הכסוד והשכל, המלכו' והממשלה, הלבוב והלקח

לשליח צבור נודע:— יתגדל As a superscription to

After the following rubric occurs:— מר' נחשון:— ה' כריעות, מר' נחשון:— (Ibn Yarchi, 11).— גאון כנגד ה' שמות הפסוק כי ממזרח שמש כי

בשיתחיל קד' הציבור יענו ועתה יגדל נא כח יי' כאשר דברת לאמור זכור רחמך וחסדיך כי מעולם המה וכשמגיע שיע' לאמן יהא שמייה רבא יענו בכל כחם ויפתחו להם שערי גן עדן וכאלו נעשו שותפות למעשה בראשית ולתורה שיש ביהא עד עלמאי ד' תיבות וכי' אותיות וכן יש בבראשית וכן יש בוידבר אלהים ויש מגיהים לעלמי בלא ויו שלא יהיו כיט אותיות ואין צריך כי שמה הוא בלא יור ברניא' שמה רבא פי' שם יה כי נאצל ממנו חציו ותר' ואצלתי ואתרבי (Num. xi. 17) ועל כן תקנו קדיש בין ישתבת לברכו כדי להודיע כי ברכת ישתבח היא על הזמירות ואעפ' שתקנוהו להפסיק מ"מ אסור לספר בין ישתבח ליוצר אם לא לצורך צבור Cf. או צורך מי שבא להתפרנס מן הצדקה והמספר חוזר מצרכי מלחמה (Ibn Yarchi, p. 10).

Thereupon follows the Boraitha of R. José (*Berach.*, 3a) with the superscription:— and the following variations:— is wanting; לשלש, always without conjunction, e.g., לי, אמר לי, אוי לי שחרב' את ביתי ושרפתי, יפסיקוני, אמרתי לו, אמר לי, לא שעה-יום ויום, וחיי ראשי, את היכלי והגלילי בני לבין אומות העולם is wanting, מה לו-את בניו, ולא עוד אלא בשעה, בכל יום או' כך, ששלש, is wanting, אוי לבנים.

In נשמת it reads:—“אתה יי, מלך גואל, אתה יי, שומר ישראל, ער לא ינום, בתשבחות, ובשבוע גדול, is wanting, שעשית, רב ריבי רבבות פעמים, פה לאלמים¹ וכל, ואל תכלימנו לנצח, חסדיך יי, אלהינו נא אל תטשינו, ומחלאים, כדבר הכתוב, יי, אלהינו ואלהי אבתי, קומה לפניך לך לבד תשתחוה הגבור לנצח, בחילי נוראותיך, יי, עליון קונה שמים וארץ האל בתעצום עוזך מרום וקדוש שמו נהללך ונשבחך ונברך, המלך היושב, נצחים והנורא את שם קדשך כדוד אמר ברכי נפשי את יי וכל קרבי את שם קדשו וכתוב רננותהילה.

[נרמו כאן יצחק ורבה. m.] בפי ישרים תתרומו

ובדברי צדיקי תתברך

ובלשו חסידים תתקדש

ובקרב קדושים תתהלל

In לקדושתו תתברך מושיענו על שבח—occur the readings:—בטהרה, (see Zunz, *Ritus*, 181), רצון קוניה¹; is wanting; ונואלנו

ואם יחיד הוא יאמר:—the remark is introduced:—לאל ברוך נעים Before ואו ביראה קדוש ק' ק' והאופני ברוך ויאמי הבריית' מקדושה

is wanting. אור חדש—לאורו

In deleted, אבינו מלכנו אב הרחמן occur the readings אהבה רבה והאר עינינו במצותיך ודבק לבנו בתורתך, את שמך, is wanting, המרחם, והבא עלינו ברכה ושלום מארבע כנפות הבינו ותוליכנו קוממיות, וביראתך, בשמך הגדול.

וקורא ק"ש בדקדוק ובנגון:—occurs the remark:—אל מלך נאמן Before וברבקים ויאמי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד רק ביום הכפורים שיאמי בקול רם ולא יפסיק רק בין הפרקים ומפני הכבוד וכל שכן מפני היראה כדאית' בברכות.

In לעולמי עולמים משוך חשד ליודעיו וצדקתו, ונאמנים—read אמת ליישרי לב על אבותינו ועל בנינו על כל דורות.

In and הוא יוצרנו, ואלהי אבותינו: על הראשו

In are the readings:—מלך גבור, עשית, מלך גבור, טבעת ויבשה עשית, מלך גבור, נתנו, שבה אהובים רוממות ליי, עד אחד, עברו ים

עניים, למלך לאל. is wanting. ברכות והודאות. is wanting. שירות וישר גואלינו יי צבאו שמו קדוש ישר; צור ישראל קם לעזרת ישראל

ומיד סומך נאוה לתפלה ויאמי:—the direction is given:—נאל ישראל After

Before the משבת יוצר, which begins on p. 66, column 4, occurs the gloss:—לברכו ליחיד אר עקיבא בכל יום ויום מלאך עומד באמצע הרקי:—ואומי יי מלך יי מלך יי מלך לעולם ועד וכל גדודי מעלה עונין אחריו עד שמוניע לברכו וחיה אחת ששמה ישר' ונושאת כסא הכבוד ועומדת באמצע

¹ Joseph Ibn Kimchi (זכרון) (ס', p. 58) condemns the reading גי'י'י'י'י'.

הרקיע ואומר בקול רם ברכו את יי המבורך וכל גדודי מעלה עונין אחריה ברוך יי המבורך לעולם ועד.

After the remark:—is the remark: ובורא את הכל היום קרוב' יאמר אור עולם באוצר:—חיים אורות מאפל אמר ויהי: ויתחיל קרובין.

אין קדוש ביי' כי אין— the following variations occur: הכל יודוך אין ערוך לך, אין ערוך לך ואין זולתך ואין דומה לך, יי אלהי עולם, בלתיך חסד ורחמים בכסא כבודו, בכבוד בכם המרכבה, בפה כל נשמה, יי אלהינו מכל מעשיו, שרפים וחיות ואופני קודש, ראה ותקן, רצון קוני הים, והשכל עונן קרא ליום השביעי שבו שבת מכל מלאכתו וביום השביעי משבח, נתעלה עונן בקדשתו, ומנחיל, ליי מלך; is wanting; טוב להודות ליי, ואומ.

ויאמ' שלחני כי עלה השחר:— After the remark:—occurs the remark: וישיענו א' לו וכי גנב או קוביוסטום אתה שמתירא מן השחר א' לו מלאך אני ומיום (that is *Chullin*, 91b) until the words—עד שיש' אומ' שירה למשה—עד שיש'.

Among the variations it is only worthy of note, that instead of בשבת the word בשבוע is used, and the passage ואמרו לה פעם אחת בשבוע is wanting.

With remarkable skill, the text of the first two benedictions of the evening prayer, with intercalations for all the festivals of the year, is introduced on page 68, by the side of the morning prayers and אהבה רבה. In the Benedictions themselves the following variations present themselves:—

יי הושיעה המלך יעננו ביום קראנו, והוא רחום. is wanting.

In מסדר, מחליף הזמנים, בתבונה:— occur the readings: מעריב ערבים. המעביר, הככבים.

In ונשמח ונעזו בדברי תלמוד:— towards the end, read: אהבת עולם תורתך.

The poetical *Maaribim*, which were described on a half destroyed line at the top of the page as מעריבים של ימים טובים, follow and fill the upper, lower and left margins in the following order:—

For the New Year's Eves:—

אמוני נבונים • בתוקעם בירח איתנים • נאלם יזכר למו ברית ראשנים •
דגלמו ישים ככבי שחק נימנים—מעריב: •
הריעו לפני מלככם • ונושעתם מאויביכם • זכות ימצא לכם • חנון
ישמיעכם אהבתי אתכם — אוה"ב: •
ליל שיני—יי מלך אמיץ כח רב עליה • בתקע שופר אאנוהו בחילה • גבור
יצין לעמו בחמלה • דגליו יצור מפחד לילה — מעריב: •
מלך הודך צוה לעם נאולים • ובשוועם לפניך רינונם תשלים • זכור לנו
אדיר ברמים • חסד נעורים ואהבת כלולים — אוה"ב: •

For the Evening Prayers at Tabernacles:—

אוהו בידם ארבעה מינים • באים לחלותך בעונב ומינים • גמוני פז
אונדים ומזמנים • דיגלמו ישים ככבי שחק נמנים — מערי' :

הוגי דת מראש נסוכה • ובאים ולנים שבעה בסוכה • זכות המציאם
וגוננם ממסוכה • חוק אהבתם בלי לחסכה — אוה"ב :

ליל שיני—איומתך סודרת קילוסך במקהילות • לולב ימים נוטלת ולא
לילות • ההלל והשמחה מאמצת שמנה לעלות • להגיד בבקר חסדך
ואמונתך בלילות — מענריב :

ברצף סוכת ענני כבי נתרבה • דוד טרם [קדם l.] כמאז [נס] נתרבה •
חבת זקוקים [הזכר] ובקרבינו תתח (Job xli. 21) התיצבה • מים רבים לא
יוכלו לכבות את האהבה — אוה"ב :

ליל שמיני של עצרת—אעניד לך תפארת והלל • ביום השמיני [י] בעצרת
ליל • גבורתך ברוב עם אמלל • דוד מעביר יום ומביא ליל — מערי' :

הזכר לעטריני בשנת טובתך • ונרוה מרשן ביתך • זכור לדורשיך יושבי
ביתך • חסד נעורים אהבת כלולות — אוה"ב :

ליל אחרון—את יום השמיני בטוב יזמיני • רני פלט תסבבני : לעת ערב
בצילו לגונני — מערי' :

ארומם אהב בידך בתוסף • במדה מרובה מראש בכוסף • בזה עצרת
חג אוסף • אהביו יקרב אליו לאסף — אוה"ב :

מעריבי פסח—ליל שמורים אותו אל חצה • בחצי לילה בתוך מצרים
כיצא • גבור על אדום יחצינו כחצה • דוד מעריב ערב ונאמירנו בנפש
חפיצה — מע' :

ליל שמורים הוא זה הלילה • יעתדו אל באומר חצות לילה • זה אשר
לו יום וגם לילה • חק אהבתו יזכר לניני חלק לילה — אוה"ב :

ליל שיני—ליל שמורים אור עולמו נגלה • בצאתו לשבור מוטות עגלה •
גוי מקרב גוי באותות לנאלה • דוד דורשיך בקר וגם לילה — מערי' :

ליל שמורים הוכן אחרית מראשית • משומר ובא מששת ימי בראשית •
זכר לפועל אשר השית • חומת וחיל אהבתו ישית — אוה"ב :

ליל שביעי—ויושע ארון איומה מכף מעני • וירא בעוני עמו שוכן מעוני •
אז גאני וגאותיו כניצול מוני • הוא הלילה הזה ליי' — מע' :

עזי דיגלני על במתי עולם • יי' החרים שושי והמציאם כפעלם • מרכבות
וחיל בזוז עם עולם • באהבתו ובחטלתו הוא גאלם — אוה' :

ליל אחרון—ויושע יי' אום למושעות • וירא ישר' בפדוע פרעות • אז ישיר
גילת חוסן ישועות • עזי דיגלני ניה ואישון להשעות — מערי' :

יד [יה l.] הכין כלי מלחמה • מרכבות ושלישים ניהג במהומה • תהומות
זימנם באף ובחימה • ימינך חבל נחלתך לרחמה • אוה"ב :

לשבועות—וירד אביר יעקב נורא עלילה • וידבר ביטוי עשרת הדברות
בהמולה • אנכי גילה והאיר לעמו תחלה • דגול מעביר יום ומביא לילה :

לא יהיה לך תבנית אליל נכלם • לא תשא ותמיר קדושת אל נעלם • זכור זריות משפטי עצב ופילפולם • חנון יזכור לנו אהבת [עולם] :
 אנכי אחת דבר בקדשו • כאז שניה צור קדשו • לא יהיה לך גילול אליל לדורשו • דגול השכם והערב להקדישו :
 לא תשא הזכרת שם המיוחד • וכל הארץ רעשה ותפחד • זכור זימן עם שמור עם כאחד • חמורה ננוזה להנחיל נוי אחד :

In occur the readings:—הגאלינו מלכינו:—אמת ואמונה, המשלם, ראו, ואת רדפיהם, ויוצא ישראל, ניסים נקמה, ניסים ונפלאות, המשלם, בוקע ים סוף, מלכותך יי אלהינו ראו, בניו.

לחיים טובים occur the following variations:—כי יי מלך, כי יי שומרו, דבר חרב וצרה ורעב ויגון ופרוס עלינו סוכת שלמך ועל ירושלים עירך ב"א יי:—reads ופרוש פורס סכת שלום ועל כל עמו ישר' ועל ירושלים.

Next comes:—וי' שבת יאמ' : ושמו:—לעשות השבת; and finally:—

ואם י"ט הוא יאמ' ליל ראשון

אלה מועדי יי אשר תקראו אותם מקראי קודש

ובליל שני מוסיף

אלה הם מועדי ; קדיש ויסב פניו אל]

Hereupon follow, in pages of three columns each, the different forms of the Amidah; in the first column that for week days, in the centre that for the festivals, and in the third that for the Sabbath and the three festivals.

The introductory line אדני שפתי is wanting.

In occurs the direction:—כי חויה:—מנן אברהם.

In the second benediction, after להושיע, the remark is made: בימות הגשמי' יאמ' משיב הרוח ומוריד הגשם ואם ידלג מחזירי' אותם

The text is regularly without the conjunction רופא מקיים, רופא.

In the קדושה the reading is:—נקדש שמך:—וכן כתוב על יד.

In the version runs:—וחנינו:—אתה חונן.

In בתשובה לפניך: השיבנו.

In כי אל מלך טוב מוחל: סלח.

In כי אל מלך גואל וחזק, במהרה, ראה נא: ראה.

In לכל מכותינו ולכל תחלואינו, יי אלהינו ונושעה: רפאינו.

[בימות הגשמים אומ' כך m.] ותן טל ומטר לברכה וברך את: בדרך שנתנו.

מארבע כנפות כל הארץ לארצינו: תקע.

In בחסד השיבה.

למשומדים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו:—ולמלשינים וכל אויבי עמך בית ישראל מהרה יכרתון ומלכות זדון מהרה תעקר ותישרב.

ותמגד ותכניע ותשפיל את כל אויבנו במהרה בימנו ב"א יי' שובר אויבים ומכניע זדים.

In בשמך ושים, יהמו נא, ועל פליטת בית סופריהם — על הצדיקים, כי כך בטחנו ובשמך נשעננו.

In וכסא דוד מהרה לתוכה תכין ובנה אותה בקרוב בימנו:— ולירושלים בניין עולם.

In חוס נא:— שמע.

In וכתפלתם שעה ושכון בציון עירך ויעברוך בניך בירושלים:— רצה ואתה ברחמי הרבים תשוב ותחפץ בנו ותרצנו ותערב לפניך תפלתנו כעולה וכקרבן אנא רחום ברחמין הרבים מהרה השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים ותחזינה עינינו בשוכך לציון ולירושלים עירך ברחמים כמאז ב"א יי' המחזיר שבינתו לציון.

In כי לא תמנו חטריך כי מעולם, על חיינו המסורים ועל:— מורים סלה האל הטוב, ויהללו שמך לעולם באמת, תמיד שמך מלכינו, קוינו לך ב"א יי' הטוב לך נאה להודי.

After follows without any remark the usual benedictions of the so-called Priestly Blessing:— אלהינו ואלהי אבותנו ברכינו:—

In ושלום יהיה לנו, אהבת חסד צדקה, וברכה חיים חן:— שים שלום בכל יום ובכל עת ובכל שעה, וטוב.

In מחשבתם והשב נמולם בראשם תפתח לי, ושפתותי:— אלהי נצור שערי חיים שערי תורה שערי רצון שערי תפלה, שערי רחמים מלכינו אלהינו יחיד שמך בעולמך בנה היכלך שכלל אולמך קרב משיחך קבץ צאן מרעיתך ופרה עמך ישראל אבינו מלכינו עשה למען תורת: עשה למען כסא כבודך א"מ עשה למען משיח צדקך למען יחלצון ידידי הושיעה ימיך ונואלי שלום שלום עושה, וענינו ויהיו.

The prayer יהי רצון is entirely wanting. The third column of the pages which contain the week-day Amidah, begins with the Friday evening form אתה קדשת. In this only two variations occur:— רצה נא, וינוחו בו כל ישרי.

In נודה לשמו, המניח לעמו שבת קדשו:— מנן אבות and המניח.

In the Morning Prayer ישמח משה presents these variations:— וכתוב וקדשת אותו, ובשביעי, באהבה נתתו, בהן.

The so-called great Kedusha is here employed, and it opens with the reading very similar to that used by the Sephardim:— נקדישך ונעריצך:— וכן כתוב, מלכינו כסוד שכל שיה שרפי אז:— To לדור דודר הללויה is appended Benjamin ben Samuel's Kedusha (Zunz, *Literaturgeschichte*, 118): להעריצו ולהקדישו שכם אחד בארבע היות:— ending, וחיות בוערות לכם, לעומתם.

After הארץ זרין מן comes in another hand the gloss:—
ומלכות העליונה תעקר ותשבר.

ושמך הגדול, ונאמ' ויגבה, ותמלך אתה הוא יי' אלהינו לברך מהרה את יום הזכרון הזה זכרון יי' באהבה, והגבור והנורא והקדוש

ולרחמים [ולשלום s.] ביום, יגיע יראה:— are the readings: יעלה ויבא, עינינו ומלטנו מכל צרה ויגון, וחמול ורחם, בדבר לחיים טובים,

וקרשינו, ויאמרו כל, כל יציר, וידע כל פועל:— אלהינו ואלהי אבותינו ודברך מלכינו, לעבודך באמת, במצותך

רצה ומודים ובשבת יאמ' והנחילנו יי' אלהי באהבה:— Then this is added: וברצון שבת קדשך ב"א וגו', כשמגיע ברחמים כמא [ותחזינה sc. in] נעבדך כמי קדם ובשנים קדמוניות ב"א יי' שאותך לברך ביראה נעבוד מודים ועד מעולם קיונו לך

וכל עמך, בספר חיים טובים, וכתוב:— Then follow the interpolations: ישראל

ואין אנו יכולים, מפני חטאינו:— In the Mussaph occur these variations: תמידין כסדרן ומוספין, בשמחת עולם אנא יי' אלהינו ושם, עלינו והופע ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים, ונא' ובחדש השביעי, כהלכתן לפר שני עשרנים לאיל ועשרן אחד לכבש האחד לשבעת הכבשים ושעיר עזי אחד חמאת לכפר עליכם מלבד עלת החדש ומנחתה ועולת התמיד, המונם שהם משתחיים להבל וריק ומתפללי, ומנחתה ונסכיהם כמדובר ואין עוד, ויוסד ארץ ממעל וכסא כבודו בשמים, אל יי' לא יושיע ואנחנו ובדברי קדשך כתו' לאמ' יי' מלך, כולם עול, לשמך, בתורתך, ואפס, אחר להפקד בו, חוק וזכרון, כל תעלומות לב, מלחמה ונ' שאו, נאות לבש וכל הבריות, ומשפטי, ליום ראשו' וליו' אחרון, אותו נלית, רוח ונפש, מעש' אדם ותחבולותיו ועלילות, כל היציר, בו יפקדו לחיים ולמות, כי זכר-, ולא תכלים לנצח, אשרי אנוש אשר לא, is wanting, מחשבות ותחב' יזכור יי' אלהינו, לאמ' זכרתי לך, בא לפניך להרבות, is wanting, מעשה כולם לפניך עקידת יחיד שנעקד על גבי המזבח וכבש את רחמיו, את הברית, לזרעו היום תזכר, ישוב אפך וחרנך מעירך ומעמך ומנחתך, את רצונך, (Isa. xlviii. 3, and xxvii. 13, transposed), ועל יד עבדיך, מלפניך, כל העולם חל, בענן כבודך על הר סיני לדבר יגן עלינו כן תגן עלינו ועל ישר', והביאנו יי' אלהינו לציין, בשלומך בשמחת עולם אנא יי' אלהינו, וכתבת עלינו בתורתך, ושם לפני, את קרבנות חבתינו במצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך, ושם בקול שופר, יי' אלהיכם.

Then follow with the superscription 'מנח', the supplications beginning ואבינו מלכנו, for use in the afternoon of the New Year, but in the following arrangement (*Ritus*, 118 seq.):—

אימ חטאנו
אין לנו

חדש
 בטל מעלינו
 הפר'
 קלקל מחשבות שנאינו
 סתום פיות צררינו ומקטרינו
 כלה כל צר וסומן מעלינו
 שלח
 מנע
 החזירנו
 כלה ומנפה ועון מעל בני בריתך
 קרע
 מחל וסלח
 מחה
 מחק
 תסכים עם מלמדי זכותינו
 כתבינו בספר חיים טובים
 כתב' בספ' פרנסה וככלה
 כת' בספ' נחמות
 כת' בספ' ישועה וגאולה
 כתבינו בספר שלום
 כת' בס' מזונות
 זכרינו
 זכור
 הרם קרן משיחך
 הרם קרן ישר' עמך
 אל תשיבנו
 קבל
 שמע קולינו חוס נא ורחם עלינו
 הצמח
 תהא השעה הזאת שעת רחמים שעת רצון מלפניך
 אל יעכב חטא ועון את תפלתנו
 עשה למען רחמיך הרבים
 עשה למען כסא כבודך
 עשה למען תורתך
 עשה למען משיח צדקך
 עשה למען ימינך
 עשה למענך אם לא למענינו
 עשה למענך והושיענו
 עשה למען שמך הגדול והקדוש והגבור והנורא שנקר' עלינו

חנינו וענינו כי אין בנו מעשים צדקה
עשה עמנו למען שמך והושיענו קדיש

Then follow the additions for the Amidah on the Day of Atonement, beginning with the direction:—כסדר אלא—לצום כפור אתה בחרתנו כו' [ארץ יום המנוח הזה s.] ואת יום שמוסיף ותתן לנו יי' אלהינו באהבה [ארץ יום המנוח הזה s.] ואת יום הכפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עונותינו זכר ליציאת מצרים.

In וקדישנו, מחול [וסלח s.] occur the variations:—כי אתה אלהים אמת ודברך מלכנו אמת וקיים לעד ב"א אתה, ושבענו מעביר, יי' מלך מוחל וסולח.

The Mussaph is introduced with the rubric:—במוסף יאמ' מיד אחר אתה—בחרתנו מפני חטאינו וכשיגיע להלכתן יאמ' אלהי' מחל כל ואחר כך רצה ואחר עושה השל' יאמ' אלהינו ואלהי אבותינו.

The Confession of Sins is given in the following wording:—

אשמונו אכלנו איסור ובלא תפלה, נקיים אנחנו, תבא לפניך את תפלתנו, בגדנו בטלנו תורתך בקלון חברינו נתכבדנו, גזלנו גנבנו גילוי עריות דברנו דופי ושקר. ולשו' הרע ודברי' בטלים העוינו והלבננו פני חברנו ברבים, הטינו משפט וחטאנו והרשענו וזנו זנינו חמדנו חמסנו חללנו שבת ושם קדשך טפלנו שקר טמאנו נפשנו יעצנו רע יקרנו עוברי רצונך יהרנו כזבנו כחשנו כנינו שמות לחברנו כעסנו לצנו למצותך לא הקשבנו מרדנו מאסנו דבריך נאצנו נאפנו נשבענו לשוא ולשקר פעלנו שקר צרדנו צרנו רעינו צעדנו לרוע קשינו עורף קראנו לרעי בכנויים רשענו רצנו אחר הרע רדפנו הטובים וישר העוינו, אחר הבצע שפכנו דם שחתנו תעבנו תעינו תעתענו, שתסלח לנו על כל פשעינו, יהי רצון לפניך, אין כל דבר, מה נספר, ולא ותכפר לנו על כל חטאותינו.

על חטא שחטאנו לפניך באונם

באכילה ושתייה

בביטוי פה ובטול תורה

בבלי דעת

בגלוי

בגלוי עריות [וגזל m.]

בדבור פה

בדעת ובמרמה

בהטית משפט [והלכנת רע m.]

בהרהור הלב

בועידת זנות

בחווד פה

בזדון

בזנות

בחזק יד
 בחלול השם ושבת
 בטפשות פה
 בטומאת שפתים
 ביצר הרע
 ביודעים ובלא יודעים
 סלח לנו מחל לנו כפר לנו
 על חטא שחטאנו לפניך בכחש ובכזב
 בכפת שחר
 בלשון הרע
 בלצון
 במשא ובמתן
 במראית העין
 בנשך ותרבית
 בניאוף
 בסקור עינים
 בשיח שפתים
 בעינים רמות
 בעזות מצח
 בפריקת עול
 בפעלת שקר
 בצדאת ריע
 בצערי רגלים להרע
 בקשות עורף
 בקלות ראש וקפיצת יד
 ברצון
 בריצת רגלים
 בשמיע' האוזן
 בשפיכות דמים
 בתשומת
 בתמהון לב
 סלח לנו מחל לנו כפר לנו
 על חטאי' שאנחנו חייבי' עליהם אשם
 חטאת
 קרבן עולה ויורד
 מיתה וכרת
 מלקות ומכת מרדות

את שגלויים לנו ואת שאינן—: with the variations, ארבע מיתות בית דין וכי'
 התורה, לפניך יי' אלהינו הם, את שגלויים לנו כבר הודינו לפניך יי' אלהינו

ועל כולם יי' אלהינו סלח לנו כפר לנו כי אתה סולחן ומוחלן לשבטי ישורון ואין דומה לך ומבלעדיך.

ולא יחתום כי אם—: with the remark, מוחל וסולח ב"א יי' האל הסולחן בנעילה.

הריני לפני, וקל וחומר—: occur the variations: In the Neila Prayer, אתה נותן, that follows, these variations occur:— כי אין קץ, למען דברך, על חובותינו ועל כל עונותינו, ותלמדנו להודות, מה אנו ומה חיינו ומה חסדנו ומה כחנו ומה גבורתנו מה, אתה יודע, וימי חיינו, רוב מעשינו.

ותחמינו וכשיגיע לאתה יודע יאמ' אתה נותן.

In the Neila Prayer, אתה נותן, that follows, these variations occur:— כי אין קץ, למען דברך, על חובותינו ועל כל עונותינו, ותלמדנו להודות, מה אנו ומה חיינו ומה חסדנו ומה כחנו ומה גבורתנו מה, אתה יודע, וימי חיינו, רוב מעשינו.

קץ ומחילה לכל עונותינו—: may be noted the readings: In the Mussaph of the New Moon on week-days: is wanting, את, ב"א יי' האל הסולחן, ישורון ואין דומה לך ומבלעדיך.

Then follow the variations in the Mussaph of the New Moon which occurs on a Sabbath:— ביום, ושמן הגדול הניבור והנורא עלינו, השביעי בחרת בנו מכל האומות אהבת ואין אנו יכולין לעלות ולראות, is wanting, ונלך יקרנו and באהבה ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו את מספי יום המנוח, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, לפניך, מפני היד ולכפרת, יחדשהו עלינו ברוב רחמיו כמו שנכון לזרע אברהם אבינו, הזה ויום פשע המקום לפניך בגלל שמך הקרוי עלינו יהי רצון לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שבת וראש חודש זה קץ לכל צרותינו תחלה וראש לפניך תפלת עמוסין כתמיד יום וכקרבן מוסף ב"א יי' מקדש ישראל וראשי חדשים.

In the Mussaph for the New Moon which occurs on a Sabbath:— ביום, ושמן הגדול הניבור והנורא עלינו, השביעי בחרת בנו מכל האומות אהבת ואין אנו יכולין לעלות ולראות, is wanting, ונלך יקרנו and באהבה ולהשתחוות לפניך בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו את מספי יום המנוח, תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן, לפניך, מפני היד ולכפרת, יחדשהו עלינו ברוב רחמיו כמו שנכון לזרע אברהם אבינו, הזה ויום פשע המקום לפניך בגלל שמך הקרוי עלינו יהי רצון לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא שבת וראש חודש זה קץ לכל צרותינו תחלה וראש לפניך תפלת עמוסין כתמיד יום וכקרבן מוסף ב"א יי' מקדש ישראל וראשי חדשים.

Next comes the shortened form of the Amidah, with the remark:—
 בימות החמה יום דחוק כאשר פי' בהלכות תפלה מתפלל אחר ג' הראשונות
 ודשננו ושבענו, וסולח היה לנו, הביננו יי' אלהינו לדעת את דרכיך
 ועריכת, ובהצמחת, על הרשעים, ונפוצים מארבע תקבץ והתועים בדעתך
 תענה טרב נדבר אתה תשמע כי אתה העונה בכל עת צרה וצוקה ביא
 יי' שומע תפלה.

For Chanuca the הנסים על with the readings:—ובזמן הזה, כשעמדה, להלל, ואחר כך, רבים, טתורתך, עליהם.

Then comes Joseph ben Kimchi's song, יום שבת זכור (see Zunz, *Litg.*, 460), with the remark:—וישחל שבת ב"ט יאמ' קודם מנן אבות בדבריו (compare Juspa Hahn's יוסף אומין, § 856).

וּבְרִיאֹת, דְּשִׁמְיָא, לְאַחַר הַפֶּטֶר, בִּשְׁבַת יָאֵם יְקוֹם פּוֹרְקֵן— Then follows:—
 דִּי בִבְבֵל לְרִישֵׁי גָלִי, דְּבִאֲרַעָא דִּישִׁי, מִפְתָּמִי דְּאוּרִיתָא, וּדְלָא, זִרְעָא חֵיִיא
 וְכָל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וְלִרְישֵׁי מַתִּיבְתָא דִּינִי דְּבִבְא וְדִינִי דְּמַתָּא וְלָכֵל
 חֵיִיהוֹן וְיִשְׁנָא יוֹמִיהוֹן, וְלָכֵל קְהֵלָא קְדִישָׁא הַדִּין זְעִירָא מְלָכָא דְּעַלְמָא יִפְּשִׁי
 בְּסַעֲדָהוֹן וּבְסַעֲדָנָא וְיִשְׁמַע, דְּבִשְׁמִיָּא, לְשִׁנְיָהוֹן וְיִשְׁזַבּוֹן מְכָל צָרָה וְעָקָא, וְיַהֲיִיב
 בְּקַל צְלוֹתָהוֹן וְצְלוֹתָנָא וְיִתֵּן יִתְּהוֹן וְיִתְּנָא לְחֵינָא וּלְחִסְדָּא קֶדֶם כּוֹרְסִיָּה יִקֵּר
 מַלְכוּתִיָּה וְקֶדֶם שְׁלֹמוֹנִיָּה דְּאַרְעָא וְיִקְיִים דְּכוּוֹתָהוֹן וּדְכוּוֹתָנָא כָּל זְמַן וְעֵידִין
 וְנֹאמַר אֲמֵן.

The announcement of the New Moon is thus introduced:—**כִּשְׁאֵרַע רֹאשׁ**—חדש בשבוע יזכירנו כך **ישראל**, כל הארץ, יגאל אותנו ויקבץ, לחירות ומינון **לְשִׁמְחָה**—לירושלים עיר הקדש נגאמר **אמן**.

ראש חדש פליגי יצתיה יום פלוני

ועל כל ישר' לששון ולשמחה לריוח:—are these variations יחדשהו In ולהצלה ולהצלחה לחיים ולשלום ונאמר אמן

ור"ח אב לא יזכרנו אך יאמר ר"ח יהיה יום פלוני יהפכהו עלינו מינון לשמחה כו' וכשיארע צום לשבוע יאמ' צום פלוני יהיה יום פלוני יהפכהו ה'ק'ב'ה עלינו ועל כל ישראל לששון ולשמחה ולמועדים טובים לריוח והצלה והצלחה לברכה ושלום ונאמר אמן כאמור כה אמר יי' צום הרביעי וצום החמשי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדי' טובים והאמת והשלום אהבו.

כשיכנס בבית הכנסת במנחת שבת אחר: At the end occurs the remark סדר קדושה יאמ' ואני תפלתי... ומוציא הספ' תורה כאשר פי' בהלכו: קריאת התורה.

In pages 83-91 there follows in the central column, surrounded on the right and left by תחנון and והוא רחום, the pieces for Hoshana Rabba, etc., in the following version:—

I. הושענא למענך אלהינו • למענך בוראינו • למענך גאלינו • למענך • דורשינו • למען אומץ בן שלש שנים הכירך • היום תברך כנת נטעי הדרך • למען גש ונפקד במקום מה נורא היום תדלנו משחת מיהדיך במורא • למען הנדרם וניעור באימה היום תצילנו מרוננו ומהומה • למען זמן בלוחות שתיים היום תחונן נוהלי דת מאירת עיני' • למען טהור נדמה לטפסרי מרומים • היום תייקר מעטי עמים • למען כליל מיהר ושאף אחר איש לקובה • היום תלבלב צימחי רבבה • למען מל שנית סנולתך • היום תנובבנו בחמלתך • למען סחתה לו אמרות חשוקות • היום תצילנו משוחות עמוקות • למען פואר מלנצח הנה והנה • היום תצהלנו ששון ורנה • למען קושט ברוב חכמות • היום תרוממנו בחמלה דר מרומי' • למען שומרי צויד • בכל מאודם • היום תתן ברכה לקראי ציון אדם • הושענא:

II. חכמות, זועקים לך להשעו', ונפשות בם משתעשעות: אל למושעות • עדות, ספורות משמיעות, מקיים שבועות, בורעי' למשמעות, משעשעות • שלש שעות תחיש לנו ישועות, קרב ישועות, משמעו'.

III. ומושיעי, יוחש, זכר רחם: אערוך שועי'.

IV. יבוק, חוכיך מושיע מלאיך הושיע, גבור להושיע: ארון המושיע—עדנים להשפיע, נצנים להזריע שיחים תשפיע, לגיא מלהשפיע, מלהרשיע (ש and ת are wanting) רחמיך להושיע הושענא.

V. פרחים, עדנים להעצימה, ולהבל, גיד ועצם וקומה: אדם ובהמה—תולה ארץ על בלימה, לעוצמה.

VI. אדמה מארר—.

VII. משובש כל הארץ, יפה נוף כללית יופי, גורן ארוונה: אבן שתיה—מכון לשבתך.

VIII. יום ממתנת ער, מששת לשבת, בונית בדת משיבת: אום נצורה—ליום מקוראה בשבת, רשויות לשבת, מקיימת לישוב, כלות שבת.

IX.—חננו יקרה מעבירים, the verse חנו' המון is wanting; כהושעת אלים; are wanting. כבלה and צער and פלאי, נקוב להוצאתי אתכם, יקרה עמים מעבירים wanting.

X.—כהוש' אב המון השליך עליך יהב בערו סכתו ומלטוחו מלהב כ"ה :
 כ' גזעו מסר יחירו לשלח דברת להורו ירך אל תשלח כ"ה :
 כ' הנאבק עם קדיש ועיר ופלטתו במשטימת שעיר כ"ה :
 כ' זרעו בבאם העיר בטח חרתה סיבובים¹ והלכו לבטח כ"ה :
 כ' טהורים ממפריכמו במלבן ירדו במצולות כמו אבן כ"ה :
 כ' כלול בגומא בתיבתו² לויתו אל חיק הורתו כ"ה :
 כ' מוצנף בר כנתעבר נאמן חל בערו ונתנבר כ"ה :
 כ' סגר ביד ירשבי הנתי עזרו אבישי ויך הפלשתי כ"ה :
 כ' פקיד כנך שבע ממעונו ציפית לישעו ושוככת לשושנ כ"ה :
 כ' קצב פר ושעתו מלמעלה רשפתו האש והמים אשר בתעלה כ"ה :
 כ' שועך במות הילד תשב רווחך ויחם בשר הילד כ"ה :
 כ' שומרי מצות וחובי ישועות האל לנו למושעות כ"ה :
 כהושעת אני והוא חושענא :

XI.—וכר the verse ישעשעך, is wanting, חין : אנא אזון—
 קוראך, רבועך, עריצי בהכניעך, נעקד בהר מור כהשעך, לאבותינו כהשעך
 והושיענא and אנא ; תל תלפיות בהופיעך שוחרך תעל ממשאיך, ברועך
 are altogether wanting.

XII.—למען לך מים, מתקוממים, נושאי, עליך, רעה צאן : אל נא תעינו—
 געיתם, המכורים, לנער בוגדים, ובשמך מושיעים, כערבים על יבלי מים
 הושענא והושיענא אלהי אתה אנא אל נא הושענא והושיעה, בפללי, עטור
 נא אבינו אתה

XIII.—לבא במקדש בקדוש, יולו מים, הושענא אבינו אתה : למען תמים—
 לכמיהי לב למוצאת עינים לרגליו רצתה רדתה, דם ושמן וברחיצת מים
 למי כלות, מין מנוה מלא ספל מים, למימש מאהל ורוח דממה, באר מים
 ומחשיך עברה, לפניו כנתאיו, תורה בכלי שיר, צו ישאבון מים, מלחמתך
 סתם, אץ בבא, the verse ושרת is wanting, עפר ועינים ואבנים ומים
 אמרים ברחבי משלים לרבתי, זרעונים מים, דורשיך בכל הגולה, מעייני מים
 למי באי היום שופכי לך כמים שואלים לך מטרות עוז מים לשורריך, עם
 להם מנוחה, בים.

הושיעה, ומחול—: רחם נא קהל Then follows

Next:—עדיך חנו, הושיענו אלהי ישענו : אז כעני עבדים—
 ואוצר טוב תפתח, אלוה, ופלולם, עמוסים כשעתם, בעוד כל ימי, שמונה
 ותושיע בל תמתח.

¹ Cod. Halberstam 67, חרתתם בנוסעם.

² Ib., כלול כמן כנתעלמה בגמי צורתו.

Then follows *נא הושענא אל* with *תענה אמונים* : שופכים לב כמים : סלע הכה, מספיק בשימון מים להבין לצ' מים, גוחלי משולת מים, גזר נא, מושיעים, נאור לעת ערב, חבלה ומי ראה, גולדו כולך (sic), קול ישמע עולם, שם עדינה להאביד, פדויך עוד לא אקשיח, יבא מלך המשיח, להר ציון, תנה תשועה לעם לדוד, ועושה.

Upon *תענה אמונים* follows *קול מבושר* and *אומן ישעך* ולכל באי עמו בת, ובא קול קדושו עמו, וזרח ימשכו ההר, ההר יבקע מושיעים, נאור לעת ערב, חבלה ומי ראה, גולדו כולך (sic), קול ישמע עולם, שם עדינה להאביד, פדויך עוד לא אקשיח, יבא מלך המשיח, להר ציון, תנה תשועה לעם לדוד, ועושה.

After *קול מבושר ואומר* comes *עמך* with the remark : עד לעולם : ועד ואומ' קדי'.

לפניך אבותינו with the variant אין כאלהינו.

In *פטום הקמרת*, in accordance with Jer. Yoma, IV. 5, the beginning runs:— *פיה' שלש מאות וששים ושמונה מנים היו שלש מאות ששים וחמש* : כמניין ימות החמה ושלשה שביה מוסיף ביו' הכפורי' ומחזירין למכתשת ונוטל הימנו מלא חופניו כדי לקיים בו דקה מן הדקה ואלו הן הצרי והצפורן חמר חיור, קבין תלתא ואם לא מצא יין קפריסין, קנמון, קלופה, וקציעת מזמור שיר ליום, לעזרה, *הנוסף* is wanting, סממניה, ואם חסר, רבע, עתיק *is wanting*, בוניך-בניך, כל בניך, השבת יום שכלו שבת מנוחה לחי עוקמים, יי' יברך עמו ישר' בשלום, ושלוה.

As *פטום הקמ' was also recited on week-days*, the remark follows:— ובחול כשמגיע למפני הכבוד או' כשהוא שוחק או' היטב הידק הידק (Kerith. 6b) היטב לפי שהקול יפה לבשמים פטמה לחצאין כשירה לשליש ולרביע לא שמענו ר' יהוד' או' כמדתה כשירה חסר אחת מכל סממניה חייב מיתה א"ר זעירא משום הכנסה יתירה תני בר קפרא אלו היה נותן בתוכה קורטוב של דבש אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה אלא שאמרדה תורה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליי' איר אליעז' בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא.

Then follows:— *בשמן דנים*, אין מדליקין בלבש ולא בכלך, *is wanting*, מפני, ואם בשביל החולה, היא *is wanting*, בצד הנר בשביל שתהא מנפחת את החמין א"ר, הדמאי, הוראי, ספק אין חשיכה, הדליקו הנר, שהיא עושה אלעזר א"ר חניני' כו'.

On Psalm xx. follows *לציון* ובא *לציון* with the remark:— *ואין אומ' למנצח*:— כי אם ביו' תחינה' בשאלתות איתח אין או' סדר קדושה ביחיד אך מביא (a line below this has been cut off by the binder).

In *לציון* are the variations:— *עלאה* is wanting, *מזוי*, האל ישועתינו סלה ליי', לעלמי, קאים לעלם, זיע סני דמשבחין, בתראי שלא, לעשות רצונך בלבב שלם למען, הישועה על עמך ברכתך סלה

כדי שנזכה ונחיה ונירש טובה, וכן יהי רצון לפניך, ציגע וישים בלבנו יראתו לחיי העולם הבא עם הצדיקים למען.

On Psalm lxxx. follow the verses—עוצו (Isa. viii. 10), אל תירא (Prov. iii. 25), כי עד זקנה (Isa. xli. 4), יהי יי' אלהינו (1 Kings viii. 57-60) and כי כל העמים (Micah iv. 5).

For Chanukah follows Psalm xxx., בחנוכה יאמ' במק' זה; then יהי יי' כו' Ps. lxxix. with variations arising from quotations being made by heart, thus:—ואכלוהו and כי אכלו את יעקב ואכלוהו and יהי יי' at the end.

Then ית' וית' ש' ר' דעתיד לחדשא עלמא ולמחמה—יתגדל, in the form—מתיא ולמפרק חייא ולמיבנא קרתא דירושלם ולשכללא היכלא קדישא ולמיעקר פולחן נוכראה מארענא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתרא בזוויה ויקריה וימליך מלכותיה ויצמח פורקניה ויבע משיחיה ויפרוק עמיה בחייכון וביומיוכון ובהייהון דכל.

After תלמיד תלמידיו דיעסקין, על רבנן אמרו follows מן שמיא דבשמיא, להון ולכון חנא וחסדא ורחמי וסייעתא מקרם, די בכל וסייעתא ופורקנא לחיים טובים עלינו כו'.

ואתה יי' : ואתה יי' for Mondays and Thursdays occur the variations : זכור רחמיך יי' וחסדיך כי מעול' המה, יצרוני, רחמיך ממני תעשה ולא כעונותינו, ולהשתבח, הושיענו אלהי ישעינו וקבצינו והצילנו is wanting. זכור-המה.

את עמך ישראל ממצרים ותעש, שמע בקול, יעקב ס' לה, שנבנו, ענינו כל, ואל תאחר, ארת שוממתינו, פניך בנו אל מקדשך, לך כהיום הזה כי אתה יי' אבינו והושיענו למען, נפצתינו מארבע כנפות כל הארץ ואתה יי' אבינו אתה, שמך ומעש' ירך כלנו צורנו מלכינו וגאלינו והושיענו, יאמרו הגוים איה נא אל. אנחנו החומר ואתה יוצרינו אלוה, ימשלו, והושיענו צאן, חוס and כי and למען שמך אל תעשה, is wanting, עושה-ורחום, חנינו והושיענו כי שמך, הסליחות, מחרב ומדבר משבי ממנפה, ואל תרחק ממנו בעת צרה, צורנו מלכנו חסין בכח, וחנן את', ושמע בקול תחנוני' חונינו וענינו כי, כי בך, כי אתה הוא ארך אפים ורב חסד ומלא רחמים עשה עמנו למען שמך שמע עשה עמנו למען שמך הגדול הנקרא עלינו אל, בנו נקרא בוראינו ואל תזניחנו יוצרינו, ואל תעזבינו, תניחנו אלהינו ואל תמסרנו ביד אויבינו ואל תבישנו מסברנו ואל תעש עמנו כלה כחטאתינו ואל תרחק ממנו בעת צרה כי אל מלך, והושיענו ורחמנו מרעש, אין כמון חנון ורחום ארך אפים, ורחום אלהינו והסר ממנו רעה כי, עושה חנם, מכת המות וניזירה קשה כי כן דרכך

אם אין בנו, והושיענו כי חטאנו לך, כי נמו, ומה נאמי, אתה שומר ישרי הביטור וענינו בעת צרה כי רבו מכאבנו צרות לבבנו, מעשים צדקה, עורר, בשבי, דל כבודנו ושקצותינו, כי עמך אנחנו, הרחיבו חוסה, וקנאתך וחמתך ועברתך שפוך על כל שנאינו אל הם מהר, וחון עם שמך, יקדמונו רחמיך לצרותינו לא למענינו כי אם למענך פעול, ערב ובקר ואמרים בכל יום תמיד פעמים.

The third column of the pages, whose outer columns contain *רוחם*, include the following passages: Psalms xxv.; iii.; vi.; xv.; xxiii.; xxix.; iv., with regular omission of the superscriptions. These Psalms stand in place of *ויאמר דוד*. Then follows under the designation *בקשת המימו'* Maimûni's Prayer:—

לפיכך אני כורע ומשתחוה ומתחנן לפני אלהי האלהים ואדוני האדוני כי לא על צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים מה נאמי לפניך ומה נדבר ומה נצטד. חטאנו עוינו והרשענו ומרדנו וסור [וסרנו] ממצותיך וממשפטי' לך יי' הצדקה ולנו בשת הפנים הושחרו פנינו מפני אשמתינו ונכפפה קומתינו מפני עוינו אין לנו פה לחשיב ולא מצח להרים ראש אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עונותי רבו למעלי ראש ואשמתי גדלה עד לשמים אין בנו מעשים עשה עמנו צדקה למען שמך כמי שהבטחתנו על ידי נביאך למען שמי אאריך ותהלתי אחטם לך לבלתי הכריתך לא למענכם אני עושה בית ישר' כי אם לשם קדשי לא לנו יי' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך ועל אמתך למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם אנא יי' אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאת לעם הזה ממצרים ועד הנה למען שמך יי' וסלחת לעוני כי רב הוא יי' שמעה יי' סלחה יי' הקשיבה ועשה ואל תאחר למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך.

Then come the additions in the תחנון for Mondays and Thursdays with the superscription *שני וחמישי*.

In להרג, נחשבנו מלך כצאן, וראה היינו לענ— are the variations הבט, יכבשו, ואין תוחלת, שמך הגדול והקדוש לא שכחנו אל נא, ומכה כעסך.

Before חוסה, the verse beginning with נ has preserved the alphabetical arrangement of the whole.

ניתן בעפר פינו ונכפש באפר כי מאד שבענו מרורים ורוינו לענה ורוש ולא שב ממנו חרון אף ובעתה ובכל ואת שמך הגדול לא שכחנו יי' נא (נכפ מטה משה, § 220. In Zunz, *Lit.*, 299, wrongly *שכח*.) אל תשכח

ארכה זרעכם, העמים איה אלהיהם— are the variations חוסה.

The passage that next follows, **אל ארך אפים**, has these changes:—**and then** תוביה ואל תסתר פניך ממנו חוסה יי' על ישר' עמך וחושיענו **אל ארך אפים** רוב חסד ואמת ואל בהמתך תייסרנו ואל תסתר וכי' **ומוציא ס"ת** • בהחזירו יאמ' יהללו את שם יי' כי נשגב שמו לבדו כו' אשרי למנצח מזמור'.

In front of **אשריך ישראל** is interpolated **השקיפה** (Deut. xxvi. 15).

The pieces **אמר רבי יוחנן** and **בית יעקב** are wanting.

In **בן ישי שלום לך** the reading is : **בן ישי שלום לך לעוזר** is wanting.

On the left-hand columns of pages 92-5 follows עלינו לשבח with the following variations:—
המונים שהם משתחווים להבל וריק אדם אפר
דם מרה בשר בושה סריחה רמה טמאים וטמאות מנאפי' ומנאפות מתים
בפשעם ונמסים בעונם בלויי עפר רקובי רמה ותולעה ומתפללים אל אל
לא יושיע חמה ולבנה כוכבים ומזלות וכל צבא השמים : אבל אנחנו
כורעים ומשתחווים לפני מלך מלכי המלכי' יושב הכרובים יי' צבאות אלהי
האלהים ואדוני האדוני' בורא שמים ונוטיהם יוצר כל צבאם מעריצי
קדושתו השמים והארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ולו לבדו
הגדולה והגבורה והנאוה והתהלה והתפארת' והנצח וההוד כי כל בשמים
ובארץ לך יי' המלוכה והממשלה והמתנשא לכל לראש והעושר והכבוד
מלפניך החיים והשלום הבינה והדעת והכל מלפניו כי הוא מושל בכל
ועליון על כל ועיניו משוטטות בכל הוא יי' אלהינו אלהי הצבאות יושב
הכרובים כונן כל ומחייה כל ומעמיד כל ומכילה כל ואין קץ לאורך ימיו
ולא יתמו שנותיו כי הוא לבדו צור עולמים ואין אלוה מבלעדו ובסוף
כבודו בשמים ממעל ושכינת עוזו בגבהי מרומים ומלכותו בכל משלה
להודו ולתהלתו ולגאאותו ולנפלאותיו אין קץ ואין קצב ואין תכלה כי הוא
מרומים על כל ברכה ותהלה על כל מלכות וממשלה בר' הוא ובר' שמו
אשר בחרנו לחלקו וקרבתו לעבודתו ולו לבדו אנחנו מישראל ומקוים ורחמי
וחסדינו אנו מצפים ולישועתו אנו מקוים ושמו הגדול לבדו אנו מחדשים

ומברכ' ערב ובקר אמת כי הוא יי' אלהינו ואין אחר אמת מלכנו ואפס זולתו ככת' בתורת.

על [כן] נקוה לך כו' עד בכל משלה אדון עולם
כו' פסוקי דוכן.

Then follow the verses Ps. cxxxiv. 3; viii. 10; xvi. 1; lxvii. 2; Exod. xxxiv. 6; Ps. xxv. 17; cxxiii. 1, 2; xxiv. 5; Isa. xxiii. 2—לבקרים; Ps. xxvii. 9—ממני; xxv. 1; cxxxii. 17; 1 Chr. xxix. 11—וההוד; Isa. lvii. 19, from בסוף כל פסוק ופסוק עונין : At the end occurs the remark : אמן.

Then follows for Mondays and Thursdays during the Ten Days of Penitence a poetical interpolation for תחנון, with the introductory observation:

בעשרי ימי תשוב' יאמ' במקו' הבט נא :

יי' אביוני עמך יקוץ למושעות בצוק העתים בפרוע פרעות גועים
לננך ושופכים דמעות דל ישר' עד מאד והנם רק זוועות • היה לאכול
ומצאוהו צרות רבות ורעות • יי' יי' איככה יעמד עמך ואיככה יחי • ונחתו
בהסתר פנים שמתו מיאס ושחי • חומסים אומרים לנפשי שחי ונעבורה
שחי • טלטלוהו למדחפות מדחי אל דחי • ישבע בחרפה ויתן למכחו לחי •
יי' עני עמך ראה וצוקת מעמדם צדקתך למו זכור וצדקת איתן אשר
קדם • חסדיך יבאום ורחמיך צור ילדם • ואל תפן לרשעם לרוע מעבדם •
קדוש ישר' התעשרת לאידם • ואל בזעף תוכיח אנוש בשר ודם • שוכני
בתי חמר אשר בעפר יסודם : יי' יי' איככה תביט ותחרש • נבלת עבדיך
בחוצות ודמם נשפך ונקרש • אין מאסוף ואין קובר דמיהם לא נדרש •
אשר לחרב אשר לשבי מגורש • זקנים משרש שבתו המסגר והחרש •
נתמעטו הוגי תורתך ובטל מבי' המדרש • בן האהובה בזוי ושסוי ונקלה
ורש אובד ונדח מגיו יגורש • בן השנואה מושל ושליט ונשרש • ומה
תעשה לשמך הגדול בשבעים מפורש : יי' יי' בן הנקרא ילד ששועים
ידידים • מבית ומחוץ ינאץ אבי אבי שבעתי נדודים • פני צור ילדו מתגרת
מושלים ורודים • אבי אבי הלעד תמור עון ותמור מררים ובנים קרואים
חמודי' • מכנף אביה' טרודים • יתומים נמסרו ביד עווילים זדים • הלצמיתות
מכרתם דרור לו נאליים ופודים • זכור לא ימכרו עבד כי לי בני ישר'
עבדים • ערוב עבדך לטוב ואל ישקוני זדים • יי' יי' עד מתי בנך בכורך
בצרה • ולחץ אויביו לחצוהו בעול ופחד ומורא • זה מכה וזה גולה זה אומר
פשוטה ועורה • נשאר מרוסס מעונה מבני אדום וקטורה קנא לשמך הנורא
קנא למקדש ולתורה ראה לומדיה מעטו מחוסר ככר ואגורה • וחמול על
העם ההולכים בחשך בלא מורה מקוה ישר' יי' מושיעו בעת צרה : יי' יי'
עד מתי תכבד ירך הלוך והכבד עם חבלך מקורא מיד ליד תשעבד יון
ופרס מאבד אדום וקדר וזה עבד וזה קונה להשמיד להרוג ולאבד • כלו

כעשן ימי ואויב הולך ומתכבד נשכחתי כמת מלב הייתי ככלי אובד :
 יי' מי כמוך באלים סובלים ראותך בני ברייתך נפלו חללים חללים
 מהם נהרגים מהם נשחטים מהם נסקלים ונתלים אם על בנים שחטו ביום
 אחד שרלים ביום הרג רב בנפול מגדלים לא נשאו פנים לזקן ולא חננו
 עוילים ושרידי חרב לא מצאו מרעה כאיילים על קדושת שמך הגדול מאסו
 בנים עוילים נדו בקש עלבונם מיד חומסים ושוללים וחמול על שאריתנו
 ופנינו כל תכלים ולרוחתינו ולשוותינו אנך כל תעלם : יי' עזרה
 בצרות נמצא יהמו רחמין עלינו לגדור הפרצ' אשר רכצה בנו כלר
 ונחרצה למשפטינו ורצנו העירה והקיצה וחבוש הנשאת תחת משאה
 רבוצה נפולה ושבורה דפוקה ולחוצה קרועה ופרועה גם כתף חלוצה
 נזופה ואבילה עשוקה ורצועה ותאמר לצרתה די גדול העיצה : יי' אלהי
 ישראל :

Then follows Ps. cvii. 2-32 (v. 12, בעמל, and next :—

אכרע ברבי למלכי נורא מחוקקי מדרכי הסר פיקי וחשבי ננע צרעת
 כי תהיה באדם והובא אל הכהן (Lev. xiii. 9) :
 נבל קוצים לוחצים בני תם נוצצים ורוצצים עשותם קרוצים פוצים נחנו
 נעבור חלוצים לפני יי' [ב]ארץ כנען ואתנו אחרת נחלתנו מעבר לירדן
 : (Num. xxxii. 32)

יה לנ[י]חחך ענה מקחך מקבל שיחך כובחך במשיחך משמחך נביא
 מקרבך מאחך כמוני יקים לך יי' אלהיך אליו תשמעון (Deut. xviii. 15) :
 ישוד שעיר יירש צעיר שעיר ישיני זער תעיר נהר פלניו ישמחו עיר
 : (Ps. xlv. 5)

עקר עדינה עדינה עיר דוד חנה תכוננה שפתות יונה כנה נפת תטפנה
 שפתותיך כלר דבש וחלב תחרת לשונך וריח שלמותיך כירח לבנון
 : (Cant. iv. 11)

קמי מנבל מחבל חין עם קובל מקבל נדוחי מסבל עובדי כל נודו מתוך
 בבל ומארץ כשדים צאו וי[היו] כעתודים לפני צאן (Jer. 1. 8) :
 במרום פלשת וקיר חרשת תנה להם בשת לתלבשת שלח ללכדם ברשת
 פלשת נושקי קשת מימני[י]ם ומשמאיל[י]ם בחצים ובאבנים [באבנים]
 ובחצים 1. [מאחי] שאול (ו)[מ]בנימ[ן] (1 Chron. xii. 2) :

חזק בני תם בצרתם מהר פצותם פדותם כנוף מגולם גאלתם נגד
 אבותם עשה פלא בארץ מצרים שדה צוען (Ps. lxxviii. 12) :

זעמת קמין בזעמך העבירו רחומיך תמימך בעבור שמך ורחמך נחית
 כצאן עמך ביד משה ואהרן (Ps. lxxvii. 21) :

קדושי אבי משגבי חתל כאבי ודאבי תשכן בארץ צבי נרי נפתי משכבי
 מור ואהלות וקנמון (Prov. vii. 17) :

ואמץ ממך רהיה בך תוהים • שימה ננוהים גבוהים תהיה לכמהים
 וכהים נר (אלהים) [י״י] נשמת אדם חופש כל חרדי בטן (Prov. xx. 27) :
 אנדלה שמך צור משגבי • לך אקרא בשחרי ובערבי • בכל יום דאנת
 לבי אחוה • וצרותי וגם מכאוב לבבי • גבול אם אין לגלותי לעולם • זכור
 נא חסדך הסר כאבי • דברי האזינה בין הגיגי • וחנני וריבה את יריבי :
 היה לי אל לצור מעוז ומחסה • פשעי ועונותי בעוובי • ולמדני דרכיך
 ודתך • הרגו זרע אדום שומני ואויבי : זעום בחמתך אותם וכלם •
 וכלם לשממות שים ובשבי : חמול עלי ומצוררי פצני • אביר יעקב
 חסין גאלי ואבי : טלאים בזרועך תקבץ • שלח להם משיחך ותשבי : יפה
 נוף תבכה וגאל סנלה • אשר כשה פזורה היא וכצבי : כרוע מעללי אל
 תשלם • שבחיק יהי(ה) שירי וניבי : למען אב תחנתי שמעה • קראתו עברי
 אתה ואוהבי : מחל פשעי עבור שה וסלחה • לבבי נדכא נשבר בקרבי :
 נשא רשעי וקולי הקשיבה • בעד איש תם ויִשָּׁר את נתיבי : סחי ארת
 עברך ומאוס • והרבית יגוני מכאובי : עונותי עבור דם למעלה • ואין יד ממך
 לנוס להחביא : פנה אל קול תחנתי בצר לי • ראה עניי ומושיעי להביא :
 צדקה תערב לך מכקרבן • ותרצה כדמי גם כחלבי : קדוש יעקב למשען
 תהיה לי • ולא אבטח בקשתי ובחרבי : רעה אותי ברחמך בכל יום • ומזלי
 חסין הִמָּר וכוכבי : שלומך תפרוס עלי אלהים • לך ההוד לך העוז והצבי :
 תמהר קץ יגוני ותקרב • ואשיר לך עיר ציון בשווי : יחידתי תהלתך
 תספר • אלהים חי ידידי וחביבי : עקור קמי בנה עיר מקדשך • אשר חרב
 אנוש נדמה ללביא : קלוני וכלימתי ובושתי • בכבוד תחליף תלחם קרבי :
 ברכה ותהלה אתנה לך • בעודני בקומי ובשכבי : חפץ זרע קדושך
 ואמצם • אנדלה שמך צור משגבי :

After the verse Psalm cxl. 14, follows :—

אברכה את יי' בכל יום בזמרה • כי שמע תחנוני אל גדול ונורא :
 ברא הכל במאמר בחכמה בנערה • מלכותו לא נמר אל גדול ונורא :
 גדול ומהולל על כל שומע עתירה רם ונישא כל יוכל אל גדול ונורא :
 דודי צח ואדום בהוד וצפירה להללו לא אדום אל גדול ונורא :
 היה והוה ויהיה • לעד בתפארה • אהיה אשר אהיה אל גדול ונו :
 ודאי ונאמן בכל דבריו • מלכות לו ומשרה • שומר חוקיו אשרי אל גדול ונורא :
 זועם בכל יום רגע • ברוחו שמים שפרה • בכחו הים רוגע אל גדול ונורא :
 חונה על ארבע חיות • רם ונישא קרה במים עליות אל גדול ונו :
 טהור עינים מראות רע • רואה כל סתרה • פארו לעד לא יגרע אל גדול ונורא :
 יושב סתר כל רואה • דיין כל יצירה • כתר מלוכה לא נאה אל גדול ונורא :
 כובש כעסו ליריאו • ללומדי התורה • אין מי ישרוך פלאיו אל גדול ונורא :
 לו העשיר והכבוד • כח ונבירה • בעודני חי אעבוד אל גדול ונורא :

מלכותו משלה בכל הנברא • אין לפניו עולה אל גדר' ונו' :
 נוצר חסד לאלפים • אך אף ועברה • עיניו בכל צופים אל גדר' ונו' :
 סתרי הוא ומגני • בצר הוא לי לעזרה • מלך על כל קציני אל גדר' ונו' :
 עומה הודו בשלמה • הוד והדר ואורה • גבור ואיש מלחמה אל גדר' ונו' :
 פעולתו אמת ויושר • דבר קרשו ברורה • גם כל מעשיו כושר אל גדר' ונו' :
 צדיק הוא בכל נתיבו • דרכו סופה ושמרה • השם עבים רכובו אל גדר' ונו' :
 קול יי' בהדר ארזים לשברה • בעז וחדוה נאזר אל גדר' ונו' :
 רננות אם פי מלא • ולשוני זמרה • לא אביע פלא אל גדר' ונו' :
 שבח יי' צבאות לא אספיק לגומרה • אחת מרב רבואות אל גדר' ונו' :
 תהילה לו דומיה • לפארו אין משורה • אדון רב עליה אל גדר' ונו' :
 יחיד הוא ואין דומה לו • עמיה שרי נהורה • אין מספר לגדודי חילו אל גדר' ונו' :
 עושה גדולות ונוראות • עז אליו אשמרה • דגול כצבא ואות אל גדר' ונו' :
 קלוסו בעודי אמלל • בשבח פניו אכפרה • כפי דעי אהלל לאל גדר' ונו' :
 באי וצאתי שמור מלכי • נחני בארח ישרה • הישר לפני דרכי אל גדר' ונו' :
 ככת' נחני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך (Ps. v. 9) :

קינה אללי על בת ציון נאמנה אל עליון • אתיפח בנהי ובדמע' אמסה
 ערסי • אקרא בחוץ היה • אשים כפי על ראשי אהה כי בית מקדשי הוצת
 הוצית לציון אללי :

שבעי' פסוקי¹ ואתה יי' מנן בעדי כבודי ומרים ראשי (Ps. iii. 4)
 ואתה יי' אל תרחק איילותי לעזרתי חושה (Ib. xxii. 20)
 שובה יי' חלצה נפשי הושיעני למען חסדך (Ib. vi. 5)
 דרשתי את יי' וענני [ו] מכל מגורתי הצילני (Ib. xxxiv. 5)
 ויהי יי' משנב לך משנב לעתות בצרה (Ib. ix. 10)
 ימין יי' רוממה ימין יי' עושה חיל (Ib. cxviii. 16)
 שמע קולי וחונני יי' היה עוזר לי (Ib. xxx. 11)
 יי' מנת חלקי אתה תומך גורלי (Ib. xvi. 5)
 אל תעובני יי' אלהי ואל תרחק ממני (Ib. xxxviii. 22)
 הנה אלהים עוזר לי יי' בתומכי נפשי (Ib. liv. 6)
 אך אל אלהים דומיה נפשי כי ממנו ישועתי (Ib. lxii. 2)
 אודה יי' בצדקו אומרה שם יי' עליון (Ib. vii. 18)
 יי' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ (Ib. viii. 10)
 יהי חסדך יי' עלינו כאשר יחלנו לך (Ib. xxxiii. 22)
 כי אתה תאיר נרי יי' יגיה חשכי (Ib. xviii. 29)
 על כן אודך בנוים יי' ולשמך אומרה (Ib. xviii. 50)
 חי יי' וברוך צורי וירום אלהי ישעי (Ib. xviii. 47)

¹ Cf. Steinschneider, Cat. München, No. 401c, p. 185.

- זכר רחמין יי' וחסדיך כי מעולם המה (Ib. xxv. 6)
 ואני עליך בטחתי יי' אמרתי אלי אתה (Ib. xxxi. 15)
 אוהב צדקה ומשפט חסד יי' מלאה הארץ (Ib. xxxiii. 5)
 יי' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים (Ib. xxxiii. 10)
 יהי כמוץ לפני רוח ומלאך יי' דוחה (Ib. xxxv. 5)
 ריבה יי' את יריבי ולחם את לוחמי (Ib. xxxv. 1)
 אלהי פלטני מיד רשע מכף מעול וחמס (Ib. lxxi. 4)
 הנה עין יי' אל יריאיו למיחלים לחסדו (Ib. xxxiii. 18)
 כי אתה יי' מחסי עליון שמת מעוניך (Ib. xci. 9)
 והתענג על יי' ויתן לך משאלות לבך (Ib. xxxvii. 4)
 יראי יי' בטחו ביי' עזרם ומגינם הוא (Ib. cxv. 11)
 חנני אלהים כחסדך כרוב רחמין מחה פשעי (Ib. li. 3)
 אתה הוא מלכי אלהים צוה ישועות יעקב (Ib. xlv. 5)
 ועתה מה קויתי יי' תוחלתי לך היא (Ib. xxxix. 8)
 אלהים אל תרחק ממני יי' לעזרתי חושה (Ib. lxxi. 12)
 כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (Ib. lxxv. 8)
 כי יי' יהיה בכסלך ושמך רגלך מלכך (Prov. iii. 26)
 אודה יי' מאד בפי ובתוך רבים אהללינו (Ps. cix. 30)
 יהי שם יי' מבורך מעתה ועד עולם (Ib. cxiii. 2)
 ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יי' (Ib. cxiii. 3)
 מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה (Ib. cxviii. 5)
 אלהים למדתני מנעורי ועד הנה אניד נפלא (Ib. lxxi. 17)
 לא אמות כי אחיה ואספר מעשה יה (Ib. cxviii. 17)
 הודו ליי' כי טוב כי לעולם חסדו (Ib. cvi. 1)
 חלצני יי' מאדם רע מאיש חמסים תנצרני (Ib. cxl. 2)
 יי' עוז ישועתי סכות לראשי ביום נשק (Ib. cxl. 8)
 גדול יי' ומהולל מאד ולגדלתו אין חקר (Ib. cxlv. 3)
 חנון ורחום יי' ארך אפים וגדל חסד (Ib. cxlv. 8)
 טוב יי' לכל ורחמיו על כל מעשיו (Ib. cxlv. 9)
 כימך יי' לכל הנופלי' וזוקף לכל הכפופי' (Ib. cxlv. 14)
 יודוך יי' כל מעשיך וחסיד[י]ך יברכוכה (Ib. cxlv. 10)
 אלהים יחנונו ויברכינו יאר פניו אתנו סלה (Ib. lxvii. 2)
 ממלכות הארץ שירו לאלהים זמרו יי' סלה (Ib. lxviii. 33)
 בצדקתך תצילנו ותפלטני הטא אלה אנך והושיעני (Ib. lxxi. 2)
 כי אתה יי' תקותי אלהי מבטחי מנעורי (Ib. lxxi. 5)
 הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש (Ib. lxix. 2)

אומר ליי' מחסי ומצודתי אלהי אבטח בו (Ib. xci. 2)
 אלהים בקדש דרכיך מי אל גדול כאלהים (Ib. lxxvii. 14)
 ראה כי פקודיך אהבתי יי' כחסדך חייני (Ib. cxix. 159)
 חנני יי' חנני כי רב שבענו בוך (Ib. cxxiii. 3)
 האל נותן נקמות לי וידבר עמים תחתי (Ib. xviii. 48)
 חנני יי' כי אליך אקרא כל היום (Ib. lxxxvi. 3)
 הודיע יי' ישוע' לעיני הגוים גלו צדקתו (Ib. xcvi. 2)
 יי' שמרך יי' צילך על יד ימינך (Ib. cxxi. 5)
 יי' שמרך מכל רע וישמר את נפשך (Ib. cxxi. 7)
 יי' ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם (Ib. cxxi. 8)
 הנה כי כן יבורך גבר ירא יי' (Ib. cxxviii. 4)
 אודה יי' בכל לב בסוד ישירים ועדה (Ib. cxi. 1)
 זמרו ליי' יושב(ת) ציון הגידו בעמים עלילותיו (Ib. ix. 12)
 למה יי' תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה (Ib. x. 1)
 ישא ברכה מאת יי' וצדקה מאת אלהי ישעו (Ib. xxiv. 5)
 אשרי הגבר אשר תייסרנו יה ומתורתך תלמדנו (Ib. xciv. 12)
 בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (1 Mos. i. 1)

To this is appended, on p. 97, Menachem ben Machir's Bikkur מה אהבתי *Ez Chayyim*, מעון משכנו תיך חי נואלי, of which, however, only the first four verses are quoted; the last two are wanting (Zunz, *Lit.*, 159).

On the leaf that separates the Siddur from the continuation of the *Ez Chayyim*, הלכות תפלין, Ephraim ben Jacob of Bonn's *Ez Chayyim*, אפרים מעיר בונה, is written in another hand, while the associated Form of Grace, also inscribed אפרים, for use at a Circumcision ceremony, הוא אשר חנן is introduced on pp. 98 and 99a. (Cf. Auerbach, *ברית אברהם*).

As belonging to the Siddur, the Form of Grace after Meals may be quoted from the סעודה ה'. A comparison with the ordinary form displays the following variations:—

ובטובו הגדול לא חסרנו דבר ואל יחסר לנו, וברחמים נותן, בטוב
 לכל הבריות בא"י, ומפרנס ומטיב לכל, מזון.

ועל חקי רצונך, על בריתך, על שהוצאתנו מארץ מצרים, נודך יי' אלהינו
 אשר נתן לך ונודרה לך, בפה כל חי, ומברכין, אותנו בכל יום
 על הארץ ועל המזונות בא"י.

רחם יי' אלהינו על ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועלינו ועל כל
 ישר' עמך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש מהרה
 לידי מתנות בשר ודם ולא, ואל תצריכנו, תקימנו למקומו אלהינו אבינו

לידי הלואתם ולא נבוש לעולם ועד ותבנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו ב"א יי מנחם ציון עמו ובונה ירושלים.

שבכל, האל המלך החי הטוב, האל אבינו מלכינו אדירנו גאלינו קדושינו יום הוא מטיב לנו הוא היטב לנו הוא ייטב לנו הוא גומלינו הוא גמלנו הוא יגמלנו לעד לרוח והצללה והצלח' לחיים ולשלום לכל טוב.

ויתהדר, הוא יתפאר. *is wanting.* הרחמן הוא יתברך בשמים ובארץ וישבור עול גוים מעל צוארינו וירס קרננו, לעלם ולעולמי עולמים למעלה מעלה וישפיל כל שנאינו למטה למטה הרחמן הוא ירבה גבולנו בתלמיד' הרח' הוא ינקום דם עבדיו השפוך הרח' הוא ישלח לנו גואל ויבנה חומות דביר והאריאל ויקבץ נפוצות יהודה וישר' הרח' הוא ישלח ברכה בעל הב' ה' אותו *is wanting here* ונחמות-הרחמן הוא ישלח, בבית זה כן יתברך בברכה שלימה ונאמ' אמן, ואת ביתו ואת כל אשר לו כמ' יהי רצו' לפני אלהינו שבשמי' שלא יבוש בעל הבית הזה בעולם הזה ואל יכלם לעולם הבא נכסיו יהיו מצליחי' וקרובי' לעיר ואל ישלט שטן במעשה ידיו ואל יזרק לפניו שום דבר חטאת הרהור ועבירה ועון מעתה ועד עולם ממרום ילמדו עליו זכות שתהא למשמרת שלום ישא ברכה מאת יי' וצדקה מאת אלהי ישעו וימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם הרח' הוא ידרשנו לטוב וילמדנו לקח טוב וישלח לנו את אלהיו הנביא זכור לטוב ויפתח לנו את אוצרו הטוב את השמים ויברך כל אחד ואחת ממנו בשמו.

ואם גוים שם יאמר בני ברית ולא יאמ', הוא ברהמיו יעשה שלום מגדיל משמ' שמלכו' דוד בתקפו ואינו כן בעונותינו.

ויאמר בלחש טעמו וראו כי טוב יי' אשרי הגבר יחסה בו

יראו את יי' קדוש' כי אין מחסור ליריאיו כפירים רשו ורעבו ודורשי יי' לא יחסרו (ל) כל טוב.

The Grace to be used at weddings entirely agrees with that in common use. Of the joyousness that prevailed on those occasions, two poems which were sung thereon, are sufficient evidence. These are Samuel Chasan's *שיר וברכה* (Zunz, *Litg.*, 465 and 728) and Isaac's *יבטלו תורתם* (*ib.* 554), which occur in the Machzor Vitry.

DAVID KAUFMANN.

NOTE.—The Rev. Dr. H. Adler, Chief Rabbi, informs us that he intends to edit the whole of the MS. of the work *עץ חיים*, which the preceding article introduces to our readers.—Ed. J. Q. R.